

**KONGREGACIJA
ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA
I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA**

KONTEMPLIRAJTE

Bogu posvećenim muškarcima i ženama
na tragovima Ljepote

HRVATSKA KONFERENCIJA VIŠIH
REDOVNIČKIH POGLAVARA I POGLAVARICA

KONGREGACIJA ZA USTANOVE
POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA

KONTEMPLIRAJTE
Bogu posvećenim muškarcima i ženama
na tragovima Ljepote

Dokumenti – 5

Nakladnik:

Hrvatska konferencija viših redovničkih poglavara i poglavarica,
Zagreb, Prilaz Gjura Deželića 75

Objavljuje se s dopuštenjem *LIBRERIA EDITRICE VATICANA*

Glavni i odgovorni urednik:

fra Jure Šarčević, predsjednik HKVRPP-a

Prijevod:

Slavko Antunović

Lektura:

Zdenka Leženić

Priprema:

ROKETA d. o. o., Zagreb

Tisak:

AKD, Zagreb

Naklada:

700

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 000928635.

ISBN 978-953-97243-6-6

KONGREGACIJA
ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA
I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA

GODINA POSVEĆENOGA ŽIVOTA

KONTEMPLIRAJTE

*Ti koga ljubi duša moja
(Pj 1, 7)*

**Bogu posvećenim muškarcima i ženama
na tragovima Ljepote**

HRVATSKA KONFERENCIJA VIŠIH
REDOVNIČKIH POGLAVARA I POGLAVARICA
Zagreb, 2016.

Naslov izvornika:

Contemplate

Ai consacrati e alle consacrate sulle tracce della Bellezza

[ISBN: 978-88-209- 9689-5]

© Libreria Editrice Vaticana, 2015.

*Istinska ljubav
uvijek je kontemplativna*

papa Franjo

Predraga braćo i sestre!

1. Godina posvećenoga života – taj dragocjen i blagoslovljen hod – primakla se svomu kraju dok glasovi posvećenih muškaraca i žena iz svih dijelova svijeta izražavaju radost poziva i vjernost svomu identitetu u Crkvi, posvjedočenu katkad sve do mučeništva.

Dvama je pismima, *Radujte se i Istražujte*, otpočet put zajedničkog, ozbiljnog i značajnog razmišljanja i kojima su postavljena temeljna pitanja o našem osobnom životu i životu naše ustanove. Dolikuje sada nastaviti razmišljanje složnim glasom upirući pogled u samu srž našeg života *nasljedovanja*.

Zagledajmo se u dubinu svoga života, tražimo smisao svoga hodočašćenja u traženju Boga, propitkujmo današnju kontemplativnu dimenziju kako bismo prepoznali otajstvo milosti koje oblikuje našu bit, koje nas oduševljava i preobražava.

Papa Franjo usrdno nas poziva da upravimo pogled svoga života na Isusa, ali i da pustimo da On nas gleda kako bismo „uvijek iznova otkrivali da nam je povjereno blago koje humanizira, koje pomaže živjeti novim životom”¹. Poziva nas da naučimo gledati srcem jer je „istinska ljubav uvijek kontemplativna”². Bilo teologalni odnos posvećene osobe s Gospodinom (*confessio Trinitatis*), bilo bratsko zajedništvo s onima koji su pozvani živjeti istu karizmu (*signum fraternitatis*), bilo misija kao očitovanje Božje milosrdne ljubavi u ljudskoj zajednici (*servitum caritatis*), sve je povezano s neiscrpnim traženjem Božjega lica, poslušnim slušanjem njegove riječi, kako bi se prispjelo do kontemplacije živoga i pravoga Boga.

¹ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium – Radost evanđelja*, 24. studenoga 2013., 264.

² *Ondje*, 199.

Razni oblici posvećenoga života – pustinjački i djevičanski, monaški i kanonički, samostanski i apostolski, svjetovni i oblik novoga bratstva – napajaju se na izvoru kontemplacije, okrjepljuju se i dobivaju snagu. U kontemplaciji susreću misterij koji ih nastanjuje i nalaze puninu življenja evandeoskog znaka posvećenja, zajedništva i misije.

Ovo pismo – koje je u kontinuitetu s naputkom *Kontemplativna dimenzija redovničkog života* (1980.), zatim s poslijesinodskom apostolskom pobudnicom *Vita consecrata* (1996.), apostolskim pismom *Novo millennio ineunte* (2001.), naputkom *Ponovno krenuti od Krista* (2002.) i *Faciem tuam, Domine, requiram* – stiže do vas kao otvoren poziv na Božje otajstvo, taj temelj čitavoga našega života. Taj poziv otvara nikada dostignut i nikada potpuno doživljen obzor: naš odnos s tajnom Boga živoga, prvenstvo života u Duhu, zajedništvo ljubavi s Isusom, središtem života i stalnim izvorom svake inicijative³, živo iskustvo koje traži diobu⁴. Iznova odjekuje želja: „Stavi me... kao pečat na ruku svoju.” (Pj 8, 6)

Neka nas Duh Sveti, koji jedini poznaje i pokreće našu intimu, *intimior intimo meo*⁵, prati u preispitivanju, izgrađivanju, u preobrazbi našega života, da ona bude prihvaćanje i veselje Prisutnosti koja nas nastanjuje, željena i ljubljena, prava *confessio Trinitatis* u Crkvi i društvu: „Mi se pripravljamo primiti ga s to većom sposobnošću što je veća vjera kojom vjerujemo, postojanost kojom se nadamo, žar kojim želimo.”⁶

Mističan krik koji prepoznaje Ljubljenoga, *lijep si, najljepši od ljudskih sinova* (Ps 45, 3), kao snaga ljubavi oploduje Crkvu i ponovno sastavlja u društvu izgubljene fragmente ljepote.

³ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Naputak *Ponovno krenuti od Krista – obnovljena zauzetost posvećenog života u trećem tisućljeću*, 19. svibnja 2002., 22.

⁴ Usp. IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 16.

⁵ Usp. Sv. AUGUSTIN, *Ispovijesti* III, 6, 11.

⁶ ISTI, *Ep.* 130, 8, 17.

PREDGOVOR

*Po ulicama i trgovima
tražit ću onoga koga ljubi duša moja*

Pjesma nad pjesmama (3, 2)

U stavu slušanja

2. Onaj koji ljubi, prožet je dinamizmom, doživljava pashalni karakter egzistencije, prihvaća rizik izlaska iz samoga sebe kako bi dopro do drugoga – ne samo u nekom izvanjskom prostoru već i u njegovoj nutrini – i otkriva da je za njega dobro prebivati u drugome i prihvatiti ga u sebi. Ljubav na drugoga spušta nov, posebno prislan pogled po kojem drugi ne pripada nekom planu idejâ, ne ostaje na pragu, već pristupa mikrokozmosu vlastita osjećanja tako da postaje *onaj koga ljubi duša moja* (Pj 3, 2), onaj koga tražim.

To je dinamizam koji se provlači kroz *Pjesmu nad pjesmama* (na hebrejskom šir haššîrîm), superlativna knjiga tako da se naziva „najsvetijom” od svih knjiga Staroga zavjeta. To je prvi od pet svezaka (*meghillôt*) koji za Židove imaju posebnu liturgijsku važnost: čita se upravo za vrijeme proslave Pashe. Ta *uzvišena* pjesma slavi ljepotu i privlačnu snagu ljubavi između muškarca i žene, koja se javlja unutar jedne povijesti satkane od želje, traženja, susreta, koja *izlazi van* i prolazi *ulicama i trgovima* (Pj 3, 2) i koja u svijetu užije oganj Božje ljubavi. Ako je ljudska ljubav u knjizi predstavljena kao *božanski plamen* (Pj 8, 6; *šalhebetvâ*), Jahvin plamen, to je zato što je to *najuzvišeni put* (1 Kor 12, 31), to je stvarnost bez koje je čovjek *ništa* (1 Kor 13, 2) – ona je ono što najviše stvorenje približava Bogu. Ljubav je odjek i plod same Božje naravi. Stvorenje koje ljubi biva oplemenjeno, ali istodobno doživljava i početak procesa pobožanstvenjenja jer *Bog je ljubav* (1 Iv 4, 10. 16). Stvorenje koje ljubi proteže se prema punini i miru, prema šalomu, kao što brod plovi prema luci, kao kod zaručnikâ iz *Pjesme nad pjesmama* koji taj šalom nose u imenu (on je Šelōmōh, ona Šûlammît).

Pjesma nad pjesmama tumači se, doslovno, kao proslava snage ljudske ljubavi između žene i muškarca, ali također i alegorijski, kao u velikoj židovskoj i kršćanskoj tradiciji, i govori o odnosu između Boga i Izraela, odnosno između Krista i Crkve. Ipak, knjiga nalazi svoj stožer u zaručničkoj dinamici ljubavi i – poput prispodobe koja pomaže premjestiti se na neko drugo mjesto gdje se govori živim jezikom zaljubljenih koji ozdravlja od samoće, prignutosti nad samim sobom, sebičnosti – vraća nas u našu sadašnjost sugerirajući nam da se u životu ne napreduje nametanjem zapovijedi ili prisilâ, po pravilima, nego po ekstazi, zadivljenosti, zanosu koji izvodi čovjeka iz njega samoga, pokreće ga i čita povijest u ključu odnosa, zajedništva i ljubavi.

Tu ljubav zaručnice naravi, koja zahvaća sva osjetila i nadahnjuje korake na putu, ljudsko stvorenje može živjeti ne samo u odnosu prema nekom drugom ljudskom biću već i prema Bogu. To je ono što se događa onomu koji se posveti Bogu na mudrosnu obzoru i u plodnu ozračju evanđeoskih savjeta, koji idu za tim da proglase prvenstvo odnosa s njim. Zbog toga je *Pjesma nad pjesmama* svjetionik koji prosvjetljuje Bogu posvećene osobe.

Pjesma nad pjesmama, nazvana pjesmom mističnoga ujedinjenja, može se čitati i kao putovanje srca prema Bogu, kao životno putovanje prema susretu s utjelovljenim Bogom koji ljubi zaručničkom ljubavlju. Ona se može čitati kao simfonija zaručnice ljubavi koja sadrži nemir traženja ljubljenoga (*dôd*), primicanje susreta koji zasićuje srce i zaustavljanje u uživanju izbora i uzajamna pripadanja.

U svjetlu *Pjesme nad pjesmama* Bogu se posvećeni život pokazuje kao poziv na ljubav koja žeda za Bogom (*Ps* 42, 3; 63, 2), koji rasplamsava u svijetu traženje skrivena Boga (*1 Ljet* 16, 11; *Ps* 105, 4; *Iz* 55, 6; *Am* 5, 6; *Sof* 2, 3) i koji ga susreće u licima braće (*Mt* 25, 40). Tu Bog nalazi prostor gdje će se ušatoriti (*Otk* 21, 3), u molitvi, odnosno, u dubini srca gdje Bog voli živjeti (*Gal* 2, 20). Bogu posvećeni muškarci i žene idu prema Kristu kako bi susreli njegove riječi koje su *duh i život* (*Iv* 6, 63). Kane ga pronaći na svetim mjestima, ali također i *na ulicama i trgovima* (*Pj* 3, 2) i poslani su, naime, da od osobnog susreta s njegovom ljubavlju učine strast koja zagovara u povijesti.

Posvećeni život, *statio orante* u srcu povijesti

3. Papa Franjo u *Apostolskom pismu* upućenu Bogu posvećenim muškarcima i ženama piše: „Očekujem da se svi oblici posvećenoga života propitkuju o onome što Bog i današnji svijet traže. [...] Jedino u toj pozornosti na potrebe svijeta i u poučljivosti poticajima Duha, ova će se Godina posvećenoga života pretvoriti u istinski *kairòs*, Božje vrijeme bogato milošću i preobrazbom.”⁷

⁷ FRANJO, *Apost. pismo svim posvećenim osobama u prigodi Godine posvećenoga života*, 21. studenoga 2014., II, 5.

To je pitanje koje odzvanja u svakome od nas. Papa pruža prvi odgovor: „Pozvani smo iskusiti i pokazati da je Bog sposoban ispuniti naše srce i učiniti nas sretnima te nema potrebe svoju sreću tražiti drugdje.”⁸

Željni punine i tražitelji sreće, oduševljeni i nikada siti radosti... Taj je nemir ono što nam je svima zajedničko.

Tražimo pravu radost (usp. *Iv* 15, 11) u „vremenu u kojem je zaborav Boga postao nešto uobičajeno, u vremenu u kojem temeljni čin ljudske osobe teži tomu da traži vlastitu apsolutnu slobodu, oslobađajući se spona svakog vrhunarnavnog zakona, u vremenu, nadalje, u kojem izrazi duha dostižu vrhunce iracionalnosti i očaja, u vremenu, na kraju, koje bilježi također u velikim etničkim religijama nikada prije doživljena previranja i dekadencije.”⁹

To su riječi koje je blaženi Pavao VI. uputio svijetu na posljednjoj javnoj sjednici Drugoga vatikanskoga koncila. Naše doba – i više no ono nakon Koncila – karakterizira paradigmatiska središnjost promjene i prepoznatljiva su mu obilježja brzina, relativnost i kompleksnost. Sve se mijenja većom brzinom no u prošlosti, a to stvara dezorijentiranost i nemir kod onih koji ostaju usidreni u drevne sigurnosti i stare elemente tumačenja stvarnosti. Zbog tog ubrzanja sadašnjost je postala nestalna i promjenjiva; sadašnjost je mjesto osjećajâ, susretâ, privremenih odluka, dočim ono što se zapravo traži jesu stabilnost i čvrsta uporišta koja će se valorizirati i živjeti.

U preobilju događajâ, komunikacijâ i iskustava teško je izvršiti sintezu i razlučiti, zato mnogi ne uspijevaju živjeti traženje smisla kako bi sadašnjost učinili aktivnim mjestom razumijevanja, zajedništva i dijeljenja.

Sadašnja kultura, napose zapadna, pretežito okrenuta praksi, sva usmjerenâ na činjenje i proizvodnju, rađa – kao povratni efekt – nesvjesnu potrebu za tišinom, slušanjem, kontemplativnim duhom. Ta dva suprotstavljena usmjerenja, ipak, riskiraju da potaknu veću površnost. Aktivizam, ali i neki načini na koje se živi kontemplacija mogu ukazivati na bijeg od samih sebe ili od stvarnosti, na neurotično tumaranje koje rađa živote u stalnoj strci ili pak odbačene živote.

⁸ FRANJO, *Apost. pismo svim posvećenim osobama u prigodi Godine posvećenoga života*, 21. studenoga 2014., II, 1.

⁹ PAVAO VI., *Govorna posljednjoj javnoj sjednici Drugoga vatikanskoga koncila*, Vatikan, 7. prosinca 1965.

Upravo u tom kontekstu „neizostavno se javlja, katkad na nejasan način, čudan i rastući zahtjev za duhovnošću i nadnaravnim, pokazatelj nemira koji prebiva u srcu čovjeka koji se ne otvara Božjem transcendentnom obzoru. Na žalost, upravo Bog ostaje isključen iz obzora tolikih osoba; i kada ne nailazi na ravnodušnost, zatvorenost i odbacivanje, govor o Bogu ipak se želi protjerati u subjektivno područje, ograničeno na intimnu i privatnu stvar, potisnuta iz javne svijesti.”¹⁰

4. Posvećeni život, okarakteriziran stalnim traženjem Boga i stalnim propitkivanjem njegova identiteta, udiše pitanja i kulturno ozračje ovoga svijeta koji se, budući da je izgubio svijest o Bogu i njegovoj djelotvornoj prisutnosti u svijetu, nalazi u opasnosti da ne prepozna samoga sebe, da živi jedno vrijeme ne samo *neočaranosti*, *neslaganja* i *ravnodušnosti* nego i *besmisl*a. Za mnoge je ovo doba *izgubljenosti*. Pušta se da prevlada odricanje od traženja smisla stvari – pravi brodolomi duha.

U tom je dobu Crkva – i posvećeni život u njoj – pozvana svjedočiti da „Bog Jest. On Je stvaran, on Je živ, on Je osoban, on Je brižan, on Je beskrajno dobar; naš stvoritelj, naša istina, naša sreća, do te mjere da onaj napor da upravimo u nj pogled i srce, što nazivamo kontemplacijom, postaje najviši i najpotpuniji čin duha, čin koji i danas može i mora određivati ustroj goleme piramide ljudske aktivnosti.”¹¹

Ta je zadaća povjerena posvećenomu životu: svjedočiti – u ovom našem vremenu – da je Bog sreća. Upraviti u Nj pogled i srce, to je ono što nam omogućuje živjeti u punini.

Izraz *kontemplirati* u svakodnevnom govoru znači *dugo gledati*, pažljivo promatrati nešto što pobuđuje čuđenje ili divljenje, primjerice prirodne prizore, zvjezdano nebo, sliku, spomenik, krajobraz. Taj pogled, dokučujući ljepotu i uživajući u njoj, može ići dalje od onoga što se kontemplira i potaknuti na traženje tvorca ljepote (usp. *Mudr* 13, 1-9; *Rim* 1, 20). To je pogled koji sadrži u sebi nešto onkraj gledanja: pogled majke na dijete koje

¹⁰ BENEDIKT XVI., Govor na zasjedanju Talijanske biskupske konferencije, Vatikan, 24. svibnja 2012.

¹¹ PAVAO VI., Govor na posljednjoj javnoj sjednici Drugoga vatikanskoga koncila, Vatikan, 7. prosinca 1965.

spava u njezinu naručju ili pogled dvoje staraca koji nakon života proživljena zajedno ostaju u ljubavi. To je pogled koji snažno komunicira, izražava jedan odnos, govori o tome što je jedna osoba drugoj.

Ako je istina da je izraz *kontemplacija* grčkoga podrijetla (*theorein/theoria*) – i označava intuiciju razuma koji iz mnogostrukosti onoga što se vidi dopire do jednosti, dohvaća cjelinu kroz fragment i duboku narav stvari u fenomenu – još je više istina da biblijski čovjek ima bitno kontemplativan *animus*. U tom čuđenju stvorena bića, svjesna da su njegov bitak i egzistencija plod slobodna i besplatna Božjega čina, nalazi pristanište svaki nemir srca. Psalmi su prožeti tim pogledom zahvalnosti i divljenja nad čovjekom i stvarima.

5. Biblijski je čovjek svjestan Božje susretljive inicijative i darežljivosti također i na jednom drugom području: daru Riječi. Inicijativa Boga koji se obraća svomu stvorenju, uspostavlja s njim dijalog, uključuje ga u onaj osobni odnos uzajamnosti koji je savez – *ja za tebe i ti za mene* – nije „danost” koja se sama po sebi podrazumijeva, na koju je moguće naviknuti se. To je iznenađujuća objava pred kojom čovjek treba jednostavno „stajati” u stavu prijemljivosti i zahvalnosti.

Proroci su vrsni svjedoci toga stava. Uvod u *deset riječi*, kojima je zapečaćen savez (usp. *Izl* 34, 28), predstavlja izraz: *Slušaj, Izraele!* (*Pnz* 6, 4) Prvi grijeh ili, bolje rečeno, korijen svakoga grijeha za Izrael je zaborav Riječi. Tako u početcima, traženjem autonomije od Boga, Mojsije i proroci, u strogu prekoravanju naroda, denunciraju napuštanje saveza. „Riječ Božja neizbježno otkriva i dramatičnu mogućnost čovjekove slobode da odbije ovaj dijalog saveza s Bogom za koji smo stvoreni. Božanska Riječ, doista, razotkriva i grijeh koji se nalazi u čovjekovu srcu.”¹²

U punini vremenâ Božja inicijativa prispijeva svojoj punini: Riječ se zgušnjula, dotle da je postala tijelom i prebivala među nama, skratila se, dotle da je šutjela u presudnu trenutku Vazma; stvaranje uzmiče pred otkupljenjem, koje je novo stvaranje.

¹² BENEDIKT XVI., Poslijesinodska apost. pob. *Verbum Domini*, 30. rujna 2010., 26. Od biblijskih tekstova mogu se navesti, primjerice, *Pnz* 28, 1-2. 15. 45; od prorokih usp. *Jr* 7, 22-28; *Ez* 2, 8; 3, 10, 6, 3; 13, 2 sve do posljednjih svetopisamskih tekstova: usp. *Zah* 3, 8. Kod sv. Pavla usp. *Rim* 10, 14-18; *1 Sol* 2, 13.

Izraz *kontemplacija* susreće se samo jednom u Novome zavjetu. Jedini tekst koji pribjegava terminologiji kontemplacije referira se na ljudski pogled i srce upravljeno na Isusa Krista raspetog, Onoga koji je ljudima obznanio Boga (usp. *Iv* 1, 18). Trajno je zabilježen trenutak kada satnik, neposredno nakon Isusove smrti, pod križem, uzvikom svečano proglašava: *Zbilja, čovjek ovaj bijaše pravednik!* (*Lk* 23, 47) Luka bilježi: *I kad je sav svijet koji se zgrnuo na taj prizor* (grčki: *theoría*; latinski: *spectaculum*) *vidio što se zbiva, vraćao se bijući se u prsa.* (*Lk* 23, 48) Lukin odlomak govori o jedinstvu između eksteriornosti i interijornosti, između pogleda i kajanja. Čin gledanja i čin bijenja u prsa pokazuje duboko jedinstvo osobe, jedinstvo koje se na misteriozan način stvara pred Kristom. Izraz *theoría* (kontemplacija) označava, dakle, „*konkretan prizor...* Isusa Nazarećanina ‘kralja židovskoga’ raspeta”¹³ – raspeti Krist je središte kršćanske kontemplacije.

Dakle, prema jednostavnim riječima seljaka iz Arsa svomu župniku, kontemplacija je „pogled vjere, usmjeren na Isusa”¹⁴: „On gleda mene, a ja gledam njega.”¹⁵ Sveta Terezija od Isusa na isti način objašnjava: „Kao što se ovdje na zemlji, ako se dvije osobe jako vole i ako su bistra uma, one se razumiju bez ijednog znaka, dovoljno je da se pogledaju, tako mora biti i u toj prigodi u kojoj se, a da mi ne možemo uopće razumjeti kako, to dvoje ljubavnika gleda netremice; ovdje se događa isto što i u *Pjesmi nad pjesmama*, kao što mi se čini da sam čula, kad zaručnik govori zaručnici.”¹⁶ Kontemplacija je, dakle, čovjekov pogled na Boga a *djelo njegovih ruku* (usp. *Ps* 8, 4). To je, da se vratimo riječima blaženoga Pavla VI., „napor koji ulažemo da upravimo u nj pogled i srce [...] najviši i najpotpuniji čin duha”¹⁷.

¹³ G. DOSSETTI, „L’esperienza religiosa. Testimonianza di un monaco”, RAZ. AUT., *L’esperienza religiosa oggi*, Vita e Pensiero, Milano, 1986., 223.

¹⁴ *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 2715.

¹⁵ *Ondje*.

¹⁶ SVETA TEREZIJA AVILSKA, *Knjiga života*, 27, 10.

¹⁷ PAVAO VI., *Govor* na posljednjoj javnoj sjednici Drugog vatikanskog koncila, Vatikan (7. prosinca 1965.).

6. Bogu posvećene osobe pozvane su – danas možda više nego ikada – biti prorocima, misticima i kontemplativcima, otkrivati znakove Božje prisutnosti u svakodnevnom životu, postati mudri sugovornici koji znaju prepoznati pitanja koja Bog i čovjek stavljaju u brazde naše povijesti. Velik je izazov sposobnost „nastaviti ‘vidjeti’ Boga očima vjere, u svijetu koji ignorira njegovu prisutnost”¹⁸.

Sâm život, takav kakav jest, pozvan je postati mjesto naše kontemplacije. Njegovanje nutarnjega života ne smije uroditi životom koji nije ni na nebu ni na zemlji, u ekstazi i prosvjetljenju, nego život koji u poniznoj blizini s Bogom i u iskrenoj empatiji prema bližnjemu stvara i ostvaruje u povijesti očišćenu i preobraženu egzistenciju.

Dietrich Bonhoeffer koristi sliku *cantus firmus*¹⁹ kako bi objasnio da susret s Bogom omogućuje vjerniku da s kontemplativnim stavom kontemplira o svijetu, ljudima, zadaćama koje treba obaviti..., i taj mu stav omogućuje da u svemu vidi, živi i iskusi misterioznu prisutnost trojstvenoga Boga.

Kontemplativna osoba dugotrajnim procesom, malo-pomalo, ujedinjuje rad za Boga i osjetljivost za opažanje njegove prisutnosti, zamjećuje šum Božjih koraka u događajima svakodnevnoga života, postaje stručnjak za šapat laganog i blagog lahora (1 Kr 19, 12) svakodnevice gdje se Gospodin uprisutnjuje.

U Crkvi se kontemplativna i aktivna dimenzija nerazdvojno isprepliću. U konstituciji *Sacrosanctum concilium* ističe se teandrička dimenzija Crkve koja je „ljudska i božanska, vidljiva i obdarena nevidljivim zbiljnostima, gorljiva u djelovanju, a odana kontemplaciji, prisutna u svijetu, a ipak putnica i to tako da je u njoj ljudsko upravljeno i podređeno božanskom, vidljivo nevidljivomu, djelovanje kontemplaciji, a ono sadašnje budućem gradu za kojim tragamo”²⁰.

Pozivamo na vraćanje na početak i temelj našega cjelokupnoga života: odnos s otajstvom Boga živoga, prvenstvo života u Duhu, zajedništvo ljubavi

¹⁸ IVAN PAVAO II., Posinodska apost. pob. *Vita consecrata* (25. ožujka 1996.), 68.

¹⁹ D. BONHOEFFER, *Lettera a Renata ed Eberhard Bethge*, u *Opere di Dietrich Bonhoeffer*, t. 8; *Resistenza e resa*, Queriniana, Brescia 2002., 412.

²⁰ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Konstitucija o svetog liturgiji *Sacrosanctum concilium*, 2.

s Isusom, „središtem života i stalnim izvorom svake inicijative”²¹, na iskustvo koje smo pozvani dijeliti s drugima.²²

Nama Bogu posvećenim osobama bit će dobro podsjetiti se da nijedno crkveno djelo nije evanđeoski plodno ako ne *ostanemo* duboko povezani s Kristom koji je trs (usp. *Iv* 15, 1-11): *Bez mene ne možete učiniti ništa.* (*Iv* 15, 5) Tko ne ostane u Kristu, ne će moći ništa dati svijetu, ne će moći učiniti ništa u preobrazbi strukture grijeha. Prolijevat će znoj oko mnogih stvari, koje su možda važne, ali nisu bitne (usp. *Lk* 10, 38-42), uz opasnost da trči uzalud.

Papa Franjo nas potiče: „Isus želi evangelizatore koji naviještaju radosnu vijest ne samo riječima, već prije svega životom preobraženim Božjom prisutnošću. [...] Duhom ispunjeni evangelizatori jesu blagovjesnici koji mole i rade. [...] Potrebno je uvijek njegovati jedan unutarnji prostor koji daje kršćanski smisao zauzimanju i djelovanju. Bez dužih trenutaka klanjanja, molitvenog susreta s Božjom riječju, iskrenog dijaloga s Gospodinom, naše zadaće lako postaju besmislene; gubimo snagu zbog umora i teškoća i naš se žar gasi. Crkva ima prijeku potrebu za dubokim dahom molitve.”²³

7. U Crkvi, kao *cantus firmus*, braća i sestre koji se *isključivo posvećuju kontemplaciji*, znak su „isključivog sjedinjenja Crkve Zaručnice s njezinim Gospodinom, kojeg ljubi dubokom ljubavlju”²⁴, ali ovo pismo nije posvećeno isključivo njima. Pozivamo na zajedničko produbljivanje kontemplativne dimenzije u srcu svijeta, što je temelj svakog posvećenog života i pravi izvor crkvene plodnosti. Kontemplacija traži od posvećene osobe da prijede na nove modalitete duha:

- da traži nov oblik odnosa s Bogom, sa samim sobom, s drugima, sa stvorenjem, koje na sebi njegov *nosi biljeg*²⁵; kontemplativna osoba svladava svaku prepreku na putu do izvora, do Boga;

²¹ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Naputak *Ponovno krenuti od Krista – obnovljena zauzetost posvećenog života u trećem tisućljeću*, 19. svibnja 2002., 22.

²² IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 16.

²³ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium – Radost evanđelja*, 24. studenoga 2013., 259; 262.

²⁴ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 59.

²⁵ SVETI FRANJO ASIŠKI, *Pjesma stvorova*, 4.

- otvara oči srca da može gledati, promatrati i kontemplirati o Božjoj prisutnosti u osobama, povijesti i događajima;
- da se osoban susret s Bogom povijesti, koji je u osobi svoga Sina *došao prebivati među nama* (usp. *Iv* 1, 14), uprisutnjuje u povijesti svake osobe, u svakodnevnim događajima i divnu djelu stvaranja; kontemplativna osoba ne promatra život kao preprjeku, već kao zrcalo koje na mističan način preslikava *Zrcalo*²⁶;
  - da iskustvo vjere nadiđe usmenu ispovijest vjerovanja puštajući da se istine koje su u Njemu sadržane provode u djelo u životu; kontemplativna je osoba prije svega osoba koja vjeruje, osoba vjere, jedne *utjelovljene vjere*, a ne *vjere laboratorija*;²⁷
  - da je odnos prijateljstva, *tratar de amistad*,²⁸ kao što kaže prva žena naučiteljica Crkve sveta Terezija od Isusa, dar Boga koji želi s čovjekom komunicirati u dubini, kao pravi prijatelj (usp. *Iv* 15, 15); kontemplirati znači uživati Gospodinovo prijateljstvo, u intimnosti jednog Prijatelja;
  - da uranja u strastveno traženje Boga koji prebiva s nama i stavlja se u stalno traženje na ljudskim putovima; kontemplativna osoba shvaća da osobno „ja” označava distancu između Boga i nas samih i zbog toga ne prestaje biti *prosjak* Izabranika tražeći ga na pravome mjestu, u vlastitoj dubini, svetištu gdje Bog prebiva;
  - da je otvorena objavi i zajedništvu Boga živoga po Kristu u Duhu Svetom;²⁹ kontemplativna se osoba pušta ispuniti objavom i preobraziti zajedništvom, postaje svijetla slika Trojstva i pomaže ljudima zamijetiti, u ljudskoj krhkosti, „draž i nostalgiju božanske Ljepote”³⁰; to biva u tišini života, gdje riječi šute tako da može

²⁶ Usp. KLARA ASIŠKA, Četvito pismo svetoj Janji Praškoj, u FF 2901-2903; FI str. 1705-1708.

²⁷ A. SPADARO, *Intervju s papom Franjom*, *La Civiltà Cattolica*, 164 (2013/III), 474.

²⁸ SVETA TEREZIJA AVILSKA, *Moj život*, 8, 5.

²⁹ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Kontemplativna dimenzija redovničkog života*, Plenarno zasjedanje, ožujak 1980., 1.

³⁰ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 20.

govoriti pogled ispunjen čuđenjem djeteta, da mogu govoriti otvorene ruke koje dijele u gesti majke koja ne očekuje ništa za uzvrat, da mogu govoriti noge *glasnika* (Iz 52, 7), koje su kadre prelaziti granice kako bi navijestile evanđelje.

Kontemplacija, dakle, ne opravdava život u osrednjosti, u kojem se sve samo ponavlja, koji je dosadan. „Samo Bog je dovoljan” onima koji slijede Isusa: to je intrinzična i nezaobilazna dimenzija toga izbora. „Srca uzdignuta ka Gospodinu”³¹ hodili su kontemplativci i mistici u povijesti kršćanstva. Za posvećene je osobe nasljedovanje Krista uvijek *kontemplativno nasljedovanje* i kontemplacija je punina nasljedovanja koje preobražava.

---

³¹ Usp. SVETI FRANJO ASIŠKI, *Nepotvrđeno pravilo*, 19. 25.

TRAŽITI

Vidjeste li onoga koga ljubi duša moja?

Pjesma nad pjesmama (3, 3)

U stavu slušanja

8. Ljubiti znači biti spreman živjeti svakodnevno svladavanje vještine traženja. Dinamika traženja potvrđuje da nitko nije sam sebi dovoljan. Ona, naime, zahtijeva da se upustimo u izlazak u dubinu samih sebe privučeni onim „svetim tlom koje je drugi“³², kako bi se istopili u zajednici. Međutim, taj *drugi* je misterij, on je uvijek iznad naših želja i naših očekivanja, nije predvidiv, ne traži posjedovanje, nego brigu, čuvanje i prostor procvata za svoju slobodu. Ako to vrijedi za ljudsko stvorenje, još više vrijedi za Boga, otajstvo najviše slobode, dinamičnoga odnosa, punine čija nas veličina natkriljuje, čija nas slabost očitovana po križu razoružava.

Ljubav u *Pjesmi nad pjesmama* je borba i napor, upravo poput smrti (*māwet*, *Pj* 8, 6), nije idealizirana, već je opjevana u svijesti o njezinim krizama i njezinim izgubljenostima. Traženje zahtijeva napor, traži da se ustanemo i krenemo na put, traži da se prihvati tama „noći“. Tama je odsutnost, odvojenost i udaljavanje *onoga kojeg srce ljubi*, a zaručnica se soba iz mjesta za počinak i snove pretvara u zatvor i mjesto noćnih mora i mukâ (usp. *Pj* 3, 1). Zaručnica, glavni protagonist drame, traži ljubljenoga, ali on je odsutan. Nužno je tražiti ga, *izaći na ulice i trgove* (*Pj* 3, 2). Prkoseći opasnosti što ih donosi noć, nošena silnom željom da ga ponovno zagrlji, zaručnica postavlja vječno pitanje: *Vidjeste li onoga koga ljubi duša moja?* To pitanje uzvikuje u mrkloj noći, koja pobuđuje radost sjećanja na njega, obnavlja ranu nepodnošljive udaljenosti. Zaručnica je budna.

Noć je ponovno protagonist u petom poglavlju *Pjesme nad pjesmama*: djevojka je u svojoj sobi, njezin dragi kuca i traži da uđe, ali ona oklijeva i on odlazi (usp. *Pj* 5, 2-6). Je li posrijedi dinamika nerazumijevanja među njima, koje se pretvara u užasnu noćnu moru? U nastavku teksta slijedi novo traženje koje ima okus velike kušnje, ne samo emotivne i afektivne već također i fizičke jer se zaručnica sama uputila u noć i nabasala na stražu koja ju je pretukla, ranila i uzela joj plašt (usp. *Pj* 5, 7). Ljubav koja prkosi noći i njezinim opasnostima veća je od svakog straha: *Straha u ljubavi nema, nego savršena ljubav izgoni strah.* (*1 Iv* 4, 18)

³² Usp. FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium – Radost evanđelja*, 24. studenoga 2013., 169.

Žena koja traži zaručnika, upušta se u osobno upoznavanje onoga što osjeća. Istražuje svoju intimu i otkriva da je *bolesna od ljubavi* (Pj 2, 5; 5, 8). Ta bolest označava „promjenu” njezina stanja. Susret s ljubljenim ostavlja na njoj neizbrisiv trag, ona je „promijenjena”, to jest postala je neka „druga”, ispražnjena, posvećena drugomu, onomu koji njezine dane ispunjava smislom. To je stanje onoga koji doista ljubi.

Samo onaj koji prođe muku noći s imenom ljubljenoga na usnama i njegovim licem utisnutim u srce, siguran u vezu koja ih povezuje, može iskusiti novu radost susreta. Plamen ljubavi čvrsto povezuje dvoje zaljubljenih koji, izišavši iz zime samoće, kušaju proljeće zajedništva uzajamno se natječući tko će s većom strašću i poezijom veličati ljepotu drugoga.

Svakodnevno svladavanje vještine traženja

9. „*Faciem tuam, Domine, requiram*”: Tvoje lice, Gospodine, ja tražim. (Ps 27, 8) Čovjek, taj vječni lutalac u potrazi za smislom života, uronjen u veliki misterij koji ga sa svih strana okružuje, u stvari, premda katkad i nesvjesno, traži lice Gospodnje: *Pokaži mi, Gospodine, svoje putove, nauči me svojim stazama* (Ps 25, 4): nitko ne će nikada moći istrgnuti iz ljudskog srca traganje za Onim o kojem Biblija kaže *On je sve!* (Sir 43, 27) i za putovima koji do Njega vode.³³

Traženje Boga zajedničko je svim ljudima dobre volje pa i oni koji se izjašnjavaju nevjernicima priznaju tu duboku težnju srca.

Papa Franjo u raznim je prigodama prikazao kontemplativnu dimenziju života kao ulazak u misterij. „Kontemplacija je um, srce, koljena”³⁴; to je „sposobnost čuđenja; sposobnost slušanja tišine i čuti šapat niti zvonke šutnje u kojoj nam Bog govori. Ući u misterij traži od nas da se ne bojimo stvarnosti: ne zatvarati se u same sebe, ne bježati pred onim što ne razumijemo, ne zatvarati oči pred problemima, ne nijekati ih, ne uklanjati pitanja

³³ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Naputak *Služenje autoriteta i posluš – Faciem tuam, Domine, requiram*, 11. svibnja 2008., 1.

³⁴ FRANJO, *Um, srce, kontemplacija*, Jutarnje meditacije u kapeli *Domus Sanctae Marthae*, utorak, 22. listopada 2013., *L'Osservatore Romano*, ed. quotidiana, Anno CLIII, br. 243, Rim, 23. listopada 2013.

[...], izaći iz vlastitih udobnih sigurnosti, lijenosti i ravnodušnosti koji nas koče, i upustiti se u traženje istine, Ljepote i ljubavi, tražiti smisao koji nije lako predvidiv, tražiti neotrcan odgovor na pitanja koja dovode u krizu našu vjeru, našu vjernost i naš razum.”³⁵

10. Uči u misterij podrazumijeva stalno traženje, potrebu izdići se, ne zatvarati oči, tražiti odgovore. Ljudsko je biće neprestano u napetosti prema nekom poboljšanju, stalno na putu, u traženju. I ne nedostaje opasnost da živimo, omamljeni snažnim osjećajima, u trajnu nezadovoljstvu. Zbog toga je ovo naše vrijeme doba brodoloma i pada, ravnodušnosti i gubljenja zadovoljstva. Nužno je biti svjestan te nevolje koja čovjeka izjeda i prestesti zvukove postmodernističke duše i ponovno probuditi u krhkosti snagu korijenâ kako bismo u svijetu dozvali ljudima u svijest proročku vitalnost evanđelja.

Kršćanski život „zahtijeva i podrazumijeva preobrazbu, čišćenje, moralno i duhovno uzdizanje čovjeka; zahtijeva, naime, traženje, napor oko jednog osobnog stanja, unutarnjeg stanja osjećajâ, misli, mentaliteta i izvanjskog vladanja, i jedno bogatstvo milosti i darova koje nazivamo savršenstvo”³⁶. U trci prema prolaznim ciljevima, potrošnjama, modama, moćima, željama, gonjeni prisilnim ponavljanjima, tražimo nove, nikad zadovoljene užitke: u našim danima muškarci i žene, u tom traženju iluzornog, prispjevaju tomu da kušaju očaj koji zatvara i gasi život.

Već je sveti Augustin dao jednu dijagnozu ističući da ljudi nisu uvijek kadri učiniti kvalitativan skok koji ih potiče na izdizanje iznad samih sebe i traženje beskonačnoga jer se zaustavljaju „na onome što mogu i time se zadovoljavaju, jer ono što ne mogu ne žele toliko koliko je potrebno da bi mogli”³⁷.

U toj magli svijesti i sjetilnosti, iskustvo današnjice, katkad tragično, budi potrebu za oslobađajućim susretom s Bogom živim; pozvani smo biti mudri i strpljivi sugovornici tih *neizrecivih uzdaha* (usp. *Rim* 8, 26-27) kako se ne bi ugasila čežnja za Bogom, koja tinja pod pepelom ravnodušnosti.

³⁵ FRANJO, *Homilija* na vazmenu bdjenju u svetoj noći, Vatikanska bazilika, 4. travnja 2015.

³⁶ PAVAO VI., *Opća audijencija*, Vatikan, 7. kolovoza 1968.

³⁷ SVETI AUGUSTIN, *Ispovijesti*, X, XXIII, 33.

Pred tim ponovnim javljanjem traženja svetoga ne može se ignorirati da je (i među onima koji se priznaju kršćanima) vjera svedena na kratke vjerske isječke koji ne dotiču svakodnevne probleme. Vjera nije povezana sa životom. Bog nije nužan, nije u životu u onoj mjeri u kojoj su to obitelji, prijatelji, oni uz koje nas vežu najdraži osjećaji, rad, dom, ekonomija. Ta otuđenost također može dotaći naš posvećeni život.

Hodočasnici u dubinu

11. „Ako je čovjek u biti putnik, to znači da je na putu prema jednom cilju za koji možemo istodobno i na kontradiktoran način reći da ga on ujedno i vidi i ne vidi. Ali nemir je upravo poput nutarnje opruge toga napredovanja”³⁸ i u doba tehničke moći i njegovih ideala „čovjek ne može izgubiti taj poticaj, a da ne postane nepokretan i da ne umre”³⁹.

Samo Bog budi nemir i snagu traženja, nesanicu koja je u ishodištu budnosti i polaska na put. To je pokretna snaga hoda, nemir pred pitanjima koja pokreću život, potiču čovjeka na put traženja.

U korijenu kršćaninova života temeljni je pokretač vjere zaputiti se prema Isusu Kristu kako bi se usredotočilo život na Njega. To je izlazak koji dovođi čovjeka do toga da upozna Boga i Njegovu ljubav. To je hodočašće čiji je cilj poznat. To je radikalna promjena koja od lualice čini putnike. Hodočasništvo podsjeća na kretanje, aktivnost, zauzetost. Put koji treba prijeći uključuje opasnost, nesigurnost, otvorenost novosti, neočekivane susrete.

Hodočasnici nije jednostavno onaj koji se seli s jednoga mjesta na drugo, on ne delegira traženje cilja, zna kamo želi stići, ima cilj koji privlači srce i snažno potiče korak. Ne gaji samo nejasno traženje sreće, nego gleda prema točno određenoj točki, koju poznaje ili barem nazire, o kojoj nešto zna i prema kojoj je odlučio krenuti. Kršćaninov cilj je Bog.

---

³⁸ G. MARCEL, *Homo viator. Prolégomènes à une métaphysique de l'espérance*, Aubier, Pariz 1944., 26.

³⁹ *Isto*.

Quarere Deum

12. Sveti Benedikt, ustrajan tražitelj Boga, jamči da monah nije onaj koji je našao Boga: on je onaj koji ga traži cijeloga života. U *Pravilu* traži da se preispitaju motivacije mladoga monaha kako bi se utvrdilo u prvom redu „*si revera Deum quaerit*”, traži li doista Boga.⁴⁰⁹

To je paradigma života svakoga kršćanina, svake Bogu posvećene osobe: traženje Boga, *si revera Deum quaerit*. Latinska riječ *quaerere* ne znači samo tražiti, ići tražiti nešto, naporno raditi kako bi se nešto postiglo, već također i pitati, postaviti pitanje. Ljudsko biće neprestano pita i traži. Tražiti Boga, dakle, znači nikada se ne umarati pitati, poput zaručnice iz *Pjesme nad pjesmama*: *Vidjeste li onoga koga ljubi duša moja?* (3, 3)

Fil rouge u tekstu *Pjesme nad pjesmama* predstavlja temu traženja s ljubavlju i prisutnosti u kojoj se uživa nakon gorčine odsutnosti, zore dočekane nakon noći, samozaborava življena kao uvjet za pronalaženje drugoga.

Prvi stupanj ljubavi je ljubav koja traži. Želja i traženje dominantna su iskustva, a drugoga se doživljava kao odsutnu prisutnost. *Zaručnike iz Pjesme nad pjesmama* predstavlja se kao prosjake ljubavi, gorljive tražitelje ljubljenoga.

Tražiti Boga znači staviti se u odnos s njim i omogućiti da ta prisutnost propitkuje naše čovječstvo. To znači da ne smijemo nikada biti zadovoljni onim što smo dostigli. Bog nas neprestano pita: *Gdje si?* (*Post* 3, 9) Traženje Boga traži poniznost: naša je istina objavljena svjetlom Duha i u njoj prepoznajemo da Bog prvi nas traži.

„Nemirno srce je srce koje se, u konačnici, ne zadovoljava ičim što je manje od Boga i, upravo tako, postaje srce koje ljubi. [...] Ali nismo samo mi ljudi nemirni u odnosu prema Bogu. I Božje srce je nemirno u odnosu prema čovjeku. Bog čeka nas. On nas traži. I on nema mira, sve dok nas ne nađe. Bog je nemiran prema nama, on traži osobe koje se puštaju zaraziti njegovim nemirnom, njegovom strašću prema nama, osobe koje nose u sebi traženje onoga što je u njihovu srcu i, istodobno, puštaju da ih dotakne u srce Božje traženje prema nama.”⁴¹

⁴⁰ SVETI BENEDIKT, *Pravilo*, 58, 7.

⁴¹ BENEDIKT XVI., Homilija u prigodi svetkovine Bogojavljenja, Vatikanska bazilika, 6. siječnja 2012.

Razlog našega traženja vodi prema Ljubavi koja nas je prva tražila i dotakla. I njezin se pečat prepoznaje. Može se dogoditi da odricanje od traženja ušutka u nama glas koji poziva na ispunjenje. Može se dogoditi da se zausstavimo u uživanju sjajnih blještavila koja zasljepljuju, zadovoljni kruhom koji utažuje glad samo na jedan dan ponavljajući u nama početni izbor *izgubljenog sina*. (Usp. Lk 15, 11-32)

Može se dogoditi da se obzor suzi, a srce ne čeka više *onoga koji dolazi*. Ali Bog dolazi uvijek sve dok se ne uspostavi primat ljubavi u našem životu. Vraća se dinamika *Pjesme nad pjesmama*, igra traženja: ne smijemo misliti da ćemo pronaći Boga jednom zauvijek.

Traženje u noći

13. *Po ležaju svome, u noćima, tražila sam onoga koga ljubi duša moja, tražila sam ga, ali ga nisam našla.* (Pj 3, 1) Čitanje *Pjesme nad pjesmama* uranja u jednu idilu ljubavi iz sna dok uvodi opetovano i iskreno trpljenje zaljubljene duše. Ljubav, iskustvo koje preobražava, a ne prolazan i kratak susret, poziva na življenje moguće odsutnosti ljubljenoga, katkad i izgon, prekida, odvojenosti. Iz te se mogućnosti rađa očekivanje, uzajamno i stalno traženje – nikada zadovoljen vapaj duše. *Pjesma nad pjesmama* stavlja nas pred vrijeme krize, sučeljavanja, trenutak uzajamna prepoznavanja i prihvaćanja nakon vatre i strasti početaka. To je trenutak ljubljenja na drukčiji način. Udaljenost se pretvara u traženje, a nostalgija koja razdire dušu i boli postaje nužna hrana ljubavi.

Želja

14. Ljubav prema Bogu nužno zadržava tu liniju želje. Bog je nevidljiv, on je uvijek iznad svega; naše traženje Boga nikada nije dovršeno, njegova je prisutnost prisutnost onoga koji nam izmiče: „Bog je onaj koji nas traži i ujedno onaj koji se daje tražiti. On je onaj koji se objavljuje i ujedno onaj koji se skriva. On je onaj za kojeg vrijede riječi iz psalma: ... *lice tvoje, o Gospodine, ja tražim* (Ps 26, 8), i mnoge druge riječi iz Biblije, poput onih zaručnice iz *Pjesme nad pjesmama*: *Po ležaju svome, u noćima, tražila sam onoga koga ljubi duša moja, tražila sam ga, ali ga nisam našla. Ustat ću dakle*

i oprčati grad, po ulicama i trgovima tražit ću onoga koga ljubi duša moja: tražila sam ga, ali ga nisam našla... (3, 1-4) Potaknuti riječima *Pjesme nad pjesmama* „tražila sam ga, ali ga nisam našla”, postavljamo pred sebe problem ateizma ili, bolje rečeno, neznanja o Bogu. Nitko od nas nije daleko od toga iskustva: u svakome od nas postoji potencijalni bezbožac koji svakoga dana uzvikuje i šapće koliko mu je teško vjerovati.⁴²

„*Si comprehendis, non est Deus*”⁴³, piše Augustin, to jest: „Ako bi ga razumio, tada to ne bi bio Bog.” Kategorija traženja čuva distancu između stvojenja u traženju i Stvoritelja: to je bitna distanca jer Stvoritelj nije predmet, nego je i on subjekt, štoviše pravi subjekt, jer On je onaj koji je prvi tražio, zvao, ljubio, budio želju našega srca.

Naše je traženje pozvano na poniznost jer prepoznajemo u sebi „potencijalne bezbošce”, osjećamo koliko je teško vjerovati, prepoznajemo u sebi onu samodostatnu i, katkada, bahatu oholost koja nas odvaja od drugih i postaje našom osudom. Traženje Boga uključuje prolazak kroz tamu i dugotrajan boravak u njoj, otkrivanje snage i ljepote hoda vjere koja se zna zaustaviti pred tamom sumnje, a da ne teži davanja rješenja pod svaku cijenu. Življena vjera omogućit će nam svjedočiti Krista poniznim jezikom onoga koji je naučio nastanjivati noć i živjeti njezina pitanja.

Noć je u Svetom pismu vrijeme nevolje, nutarnje borbe i duhovne borbe, kao što se dogodilo Jakovu na Jaboku (*Post* 32, 25); Nikodem je noću došao Isusu, potajno zbog straha od Židova (*Iv* 3, 2); noću se Juda gubi i, izlazeći iz dvorane posljednje večere, izbjegava vitalno prijateljstvo s Kristom (*Iv* 13, 30); noć je također kada Marija Magdalena odlazi na grob (*Iv* 20, 1) i zna prepoznati glas Ljubljenoga (usp. *Iv* 20, 11-18), poput zaručnice iz *Pjesme nad pjesmama*. Noć je vrijeme želje koja se pretvara u susret ako se kroz nju prođe a da se ne posumnja u ljubav.

Ponizna vjera prihvaća da taman prijelaz prema svitanju ne znači prijelaz s traženja na posjedovanje, već da vodi od fragmentacije koja raspršuje duh od ujedinjujućeg iskustva Uskrsloga. Život dobiva smjer, smisao, dok se

⁴² C. M. MARTINI, „La tentazione dell'ateismo“, *Il Corriere della Sera*, 16. studenoga 2007.

⁴³ SVETI AUGUSTIN, *Sermo* 52, 16.

iz dana u dan, molitva po molitva, kušnja po kušnja, ostvaruje putovanje prema konačnu odgovoru, prema počinku i spokoju, prema miru duše.

U našem dobu, označenu krhkošću i nesigurnošću, kontemplaciju bi se moglo tražiti bez ukorijenjenosti u vjeri, tek kao „mjesto” spokoja, počinaka, kao emotivan prostor, kao zadovoljenje jednog traženja samoga sebe, koje se kloni truda i trpljenja. Božja riječ, čitanje iskustava pojedinih svetaca, kroz koja se provlači bol ili „noć vjere”, pomažu nam izbjeći napast izbjegavanja mukotrpnosti ljudskoga hoda.

Nada

15. Noć, taj tamni i mračni simbol, postaje slika bremenita nadom u bližskoj i kršćanskoj duhovnosti. Povijest Duha utkana je u noć koja priprema sjajan i blistav dan, dan svjetla. Prolazak kroz mračnu noć označen je razbijanjem sigurnosti kako bi se rodilo za novi život. Do svjetla se dolazi kroz tamu, do života kroz smrt, do dana kroz noć: to zahtijeva život vjere. To je vrijeme u kojem je osoba pozvana boraviti u Bogu. To je vrijeme u kojem su oni koji su u traženju pozvani proći kroz iskustvo da ih Bog ljubi i da oni ljube Boga jednostavno zato što je Bog.

Sveti Ivan od Križa nazvao je tamnom noći duhovno iskustvo u kojem se izmjenjuju izgubljenost, suhoća, nemoć, bol i očaj: noć duha i osjetila, prijelaz prema savršenu jedinstvu ljubavi s Bogom. Terezija Avilska, u jeku svojeg rada na obnovi Karmela, ovako govori: „Tada sam”, pripovijeda u *Životopisu*, „zaboravila primljene milosti, od njih mi je ostalo tek sjećanje kao na neki davni san koji je samo povećavao moju muku. Bistrina duha je otupjela, spoznaja izbljedjela i obuzeo me bezbroj sumnji i tjeskoba. Činilo mi se da ne znam dobro shvatiti ono što se događa u meni, sumnjala sam da se ne radi ni o čemu drugom već o mojim uobraziljama. I tada sam pomislila: Čemu obmanjivati i druge? Nije li dovoljno da budem samo ja obmanuta? U međuvremenu sam postala tako zla u svojim očima da sam vjerovala da su sva zla i krivovjerja koja su pustošila svijet bili posljedica mojih grijeha”.⁴⁴

⁴⁴ SVETA TEREZIJA AVILSKA, *Moj život*, 30, 8.

Brojni su primjeri, od Franje Asiškoga do Terezije iz Lisieuxa, od Gemme Galgani do Bernadete Soubiros, od oca Pija do Terezije iz Kolkate koja piše: „Toliko je proturjeđe u mojoj duši, duboka čežnja za Bogom, tako duboka da mi zadaje bol, stalnu patnju – i zajedno s tim osjećaj da me Bog ne želi, da sam odbačena, prazna, bez vjere, bez ljubavi, bez žara.”⁴⁵ Tama postaje mjesto doživljene ljubavi, vjernosti i tajanstvene Božje blizine.

O vere beata nox..., o, zaista blažene noći... ⁴⁶ pjevamo u vazmenoj noći i naviještamo uskrsnuće i pobjedu. Noć postaje vrijeme i hod za dolazak Zaručnika koji ujedinjuje sa sobom i u zagrljaj preobražava dušu, kao što pjeva španjolski mistik:

*Noći, što me vodiš,
o, noći, od zore ugodnija!
O, noći, koja ujedinjuješ
Ljubljenog s ljubljenom
ljubljen u Ljubljenog preobraženu!*⁴⁷

---

⁴⁵ BLAŽENA TEREZIJA IZ KOLKATE, *Vieni e sii la mia luce*, priredio B. Kolodiejchuk, BUR, Milano, 2009.

⁴⁶ RIMSKI MISAL, *Hvalospjev svijeci (Praeconium paschale)*.

⁴⁷ SVETI IVAN OD KRIŽA, *Poesie*, V, *La notte oscura*, 5-8.

PREBIVATI

Dragi moj pripada meni, a ja njemu,

Pjesma nad pjesmama (2, 16)

U stavu slušanja

16. *Pjesma nad pjesmama* odvija se na niti traženja i pronalaženja, u skladnoj epifaniji susreta i uzajamne kontemplacije prema točno određenu jezičnome registru: registru *hvale*. Hvala uključuje cijelo tijelo, konkretno mjesto odnosa s drugim: usta, zube, obraze, vrat, kosu, grudi, ruke, noge i na osobit način oči koje šalju znakove ljubavi tako da ih se poistovjećuje s *golubicama*. (Usp *Pj* 1, 15; 4, 1; 5, 12)

Punina srca izražava se slavljeničkim jezikom tijelâ. Pohvala ljepoti tijela izražava se jezikom prirode, građevinâ, zlatarskoga umijeća, emocijâ. Svemir se slijeva u tijelo onoga koga se ljubi i ljubljena je osoba prisutna u svemiru. Riječ se posvećuje ljubavi i postaje rječnik zajedništva. Ljubav postaje stalan i živ dijalog koji dokučuje ljepotu i slavi je. Zaručnikovu pohvalu: *Gle kako si lijepa, prijateljice moja, kako si lijepa!* (*Pj* 1, 1) slijedi zaručničina: *Gle, kako si lijep, dragi moj, gle kako si mio!* (*Pj* 1, 16) Te „blagoslovne” riječi ozdravljaju rane nanesene jezikom optužbe, vidljive u odnosu između muškarca i žene nakon prvoga grijeha (usp. *Post* 3, 12) i omogućuju povratak jednostavnosti, uzajamnosti i uzajamna pripadanja: *Dragi moj pripada meni, a ja njemu, on pase među ljiljanima* (*Pj* 2, 16); *Ja pripadam dragome svome i on je željan mene.* (*Pj* 7, 11) Taj izraz, čini se, dokončava Božju kaznu izraženu u Knjizi Postanka (3, 16). Jezik pohvale i komplimenata osigurava relacijski sklad koji se također zrcali u stvorenju koje nije nikada odvojeno od ljudskih zbivanja (usp. *Rim* 8, 22-23) i usklađuje se s ljudskim srcem u slavlju kroz bljesak rasplamsanih boja, mirisa, okusa i zvukova.

I Bog, očaran svojim stvorenjem, obasipa ga komplimentima, kao što čini s Marijom kada je pozdravlja s *milosti puna* (*kecharitoméne*, *Lk* 1, 28) proglašavajući je tako remek-djelom ljepote. Stvorenje odgovara s *Veliča* (*Lk* 1, 46-55) unoseći u povijest moć hvale koja proširuje ljudsko srce i uvodi ga u autentičan odnos s Bogom.

17. Riječ koja izvire kako bi oslobodila ljubav teži dodiru, jedinstvu. *Pjesma nad pjesmama* otvara se notom zahtjeva koji se javlja na usnama zaručnice, glavne protagonistice drame, i očituje želju za doticajem s ljubljenim, koji je fizički odsutan, ali prisutan u srcu i mislima. Njegova usta postaju izvor s kojeg pije kako bi utažio žeđ i opio se: *Poljubi me poljupcem usta*

svojih, ljubav je tvoja slada od vina. Miris najboljih mirodija, ulje razlito ime je tvoje, zato te ljube djevojke. (Pj 1, 2-3) Poljupci i nježnost Zaručnika (dodim) opisani su kao tobîm, „dobri”, i predstavljaju konstitutivno svojstvo onoga što je izišlo iz Stvoriteljevih ruku (usp. Post 1, 4), odgovaraju prvobitnu Božjemu naumu. Oni predstavljaju liturgiju zajedništva, pristup dahu drugoga, radost veću od opijenosti koju daje vino: Igrat ćemo se i radovati zbog tebe, slaviti ćemo ljubav tvoju više nego vino. (Pj 1, 4) Ljubljennom se ne može odoljeti jer je ljubav tako neizbježiva i snažna stvarnost da se može usporediti jedino sa smrću (Pj 8, 6); to je stvarnost nevjerojatne privlačne snage koja vodi tomu da dvoje postaju jedno.

18. To vrijedi bilo za bračni život (usp. Post 2, 24), bilo za posvećeni život koji živi, na sličan način, dinamizam zaručničke ljubavi s Kristom. (Usp. I Kor 6, 17) Ona, naime, cvate unutar ljubavi, jedne ljubavi koja očarava, zahvaća najdublje želje, dotiče izvore, potiče želju za darivanjem. Rađa se kao odgovor ljubavi jednomu Bogu koji se daje bespridržajno, kao odgovor na besplatnu ljubav koju se ne posjeduje, već prima: „Ta ljubav obuhvaća čitavu osobu, dušu i tijelo, i muškarca i ženu, u njezinu jedincatu i nepovnljivu osobnomu ‘ja’. Onaj koji, vječno se dajući Ocu, ‘daruje’ sama sebe u otajstvu otkupljenja, pozvao je čovjeka da se i on sam potpuno preda posebnoj službi djela otkupljenja kroz pripadnost bratskoj zajednici, koju je Crkva priznala i odobrila.”⁴⁸

Ta je dinamika traženja i združivanja nikada dovršen hod. Pozvanoj se osobi otvara put obraćenja i molitve na kojem joj je boraviti. U njoj želja postaje preobrazba i čišćenje, hvala i oblik u Ljepoti koja privlači i ujedinjuje, otajstvo u kojem valja boraviti. „Goruće i duboko poznavanje Krista ostvaruje se i produbljuje svakoga dana sve više zahvaljujući životu osobne, zajedničke i liturgijske molitve.”⁴⁹

⁴⁸ IVAN PAVAO II., Apost. pob. *Redemptionis donum*, 25. ožujka 1984., 3.

⁴⁹ *Ondje*, 8.

U obliku Ljepote

19. U srcu kršćanskoga identiteta, kao snaga koja oblikuje njegov oblik, objava je Boga kao stvaranje i spasenje, kao sjaj koji se pojavio jednom zauvijek u Kristu i njegovoj pashi. U Sinu i njegovu zemaljskome životu Bog ostvaruje naum da se objavi i otkrije stvorenje njemu samomu: „Označeni smo Bogom u Duhu. Kao što, naime, umiremo u Kristu da se ponovno rodimo, jednako smo tako označeni Duhom da možemo nositi njegov sjaj, sliku i milost.”⁵⁰ Odzvanja uzajamno prepoznavanje iz početaka. Bog izražava ljudskom stvorenju svoje zadovoljstvo: *I vidje Bog sve što je učinio, i bijaše veoma dobro. (Post 1, 31)* Veže ga uza se ljubavlju koja, dok prepoznaje, vraća ljepoti: *Gle, kako si lijepa, prijateljice moja, gle, kako si lijepa. (Pj 1, 15)* Posrijedi je apsolutna i neizbrisiva ljubav: *Ja pripadam dragome svome i on je željan mene. (Pj 7, 11)*

Zaustavimo svoj kontemplativni pogled na otajstvu Ljepote čiji smo oblik. Zapadna i istočna tradicija uvode nas i prosvjetljuju o kršćanskome obliku Ljepote, o njezinoj jedincatosti, krajnjem značenju. U bolnu uskliku iz *Ispovijesti*: „Kasno sam te uzljubio, ljepoto tako stara i tako nova”⁵¹, nalazimo vapaj ljudske duše svih vremena. Odzvanja nužnost jednoga hoda koji vodi od Ljepote do Ljepote, od pretposljednjeg do Posljednjeg, da ponovno pronađemo smisao i mjeru svega onoga što postoji u temelju svake Ljepote: „A eto, ti si bio u meni, a ja izvan sebe. Ondje sam te tražio nasrćući na ta lijepa bića [...] Zvao si me i vikao, probio si moju gluhoću, zabljesnuo si, sijevnuo si i rastjerao moju sljepoću.”⁵²

20. Crkva u pjesmi večernje molitve korizmenog vremena i Velikog tjedna uvodi *Psalam 44* s dvama svetopisamskima tekstovima koji kao da se međusobno suprotstavljaju. Prvi interpretacijski ključ prepoznaje Krista kao najljepšega od ljudi: *Lijep si, najljepši od ljudskih sinova, po usnama ti se milina prosula. (Ps 44)* Milost prosuta na usnama označava nutarnju ljepotu njegove riječi, slavu Istine, ljepotu Boga koji nas privlači sebi i zadaje nam

⁵⁰ SVETI AMBROZIJE, *Dub Sveti*, I, 6, 79.

⁵¹ SVETI AUGUSTIN, *Ispovijesti*, X, 27, 38.

⁵² *Isto*.

ranu Ljubavi. U Crkvi Zaručnici daje nam napredovati prema Ljubavi koja je utisnula u nas svoj oblik. Živimo u obliku ljepote, ne kao estetska nostalgija, već kao prvo referiranje na istinu koja nas nastanjuje: *Jahve će biti tvoje vječno svjetlo.* (Iz 60, 19; usp. *Mudr* 8. 2)

Drugi svetopisamski tekst poziva nas na čitanje istoga psalma s različitim interpretacijskim ključem, referirajući ga na Izaiju: *Ne bijaše na njem ljepote ni sjaja da bismo se u nj zagledali, ni ljupkosti da bi nam se svidio.* (Iz 53, 2) Kako to dvoje pomiriti? *Najljepši od ljudskih sinova* tako bijedno izgleda da ga se ne želi ni gledati. Pilat ga predstavlja mnoštvu riječima: *Ecce homo* (Iv 19, 5), ne bi li izazvao samilost nad unakaženim i pretučanim čovjekom. Čovjekom bez lica.

21. „Isus ružan i unakažen? Isus ljepši i draži od svakog drugog čovjeka? Da, kažu to dvije trublje koje sviraju različito, ali istim Duhom koji u njih puše. Prva trublja kaže: *Lijep si, najljepši od ljudskih sinova*; a druga, s Izaijom, kaže: *Vidjeli smo ga: u njemu nema ljepote ni sjaja...* Ne odriči se čuti ih obje, pokušaj ih naprotiv čuti i razumjeti.”⁵³ Sveti Augustin sastavlja kontrapozicije – ne kontradikcije – očitujući sjaj prave Ljepote, samu Istinu. Tko vjeruje u Boga koji se očitovao kao ljubav *do kraja* (Iv 13, 1) u izmučenu tijelu Krista raspeta, zna da je ljepota istina, a istina ljepota. U Kristu patniku, ipak, on uči da ljepota istine uključuje uvrjedu, bol sve do tamnog misterija smrti. U prihvaćanju boli, a ne u njezinu ignoriranju, može se zbiti naš susrest s Ljepotom i onda kada su slabe oči ili srce, ranjeno zlom, nesposobni dokučiti njezino tajanstveno i plodno tkanje.⁵⁴

22. Utjelovljena je riječ put prema posljednjoj Ljepoti: „I sišao je k nama sam Život naš, uzeo na se našu smrt i ubio ju iz punine svoga života. I otišao je ispred naših očiju, da bismo se vratili svome srcu i našli njega.”⁵⁵ Riječ Isus vodi nas k izvoru ljepote, privlači nas vezama ljubavi: *Gle, kako si lijep, dragi moj, gle, kako si mio.* (Pj 1, 16) Ljepota prolazi jedan drugi pokret: ljubav

⁵³ SVETI AUGUSTIN, *Komentar na Prvu Ivanovu poslanicu*, 9, 9.

⁵⁴ Usp. J. RATZINGER, „La corrispondenza del cuore nell'incontro con la Bellezza“, *30 giorni*, br. 9, rujan 2002., 87.

⁵⁵ SVETI AUGUSTIN, *Ispovijesti*, IV, 12, 19.

odgovora. Ona se kreće kako bi susrela, kako bi kontemplirala; poduzima putovanje potaknuto ljubavlju, koja je došla nama kao milost i sloboda.

Pozvani smo na put prema susretu i prebivati u njemu dok nam Bog vraća ljepotu kao identitet: *Napokon Mojsije siđe sa Sinajskog brda... Nije ni znao da iz njegova lica, zbog razgovora s Jahvom, izbija svjetlost. (Izl 34, 29)*

23. Mistička tradicija čuva ljepotu u tišini, ne kani je kršiti. Put ljepote zahtijeva progonstvo, povučenosť, težnju koja ujedinjuje. To je pravac koji povezuje monašku teologiju s velikim procvatom mistike između kraja srednjeg vijeka i početaka suvremenog doba.

Odjekuje glas Dionizija Areopagita: „I u Bogu *eros* je ekstatičan, jer ne omogućuje da ljubavnici pripadaju samima sebi, već samo ljubljenom... Stoga i veliki Pavao, sav obuzetom božanskim erosom, više nadahnutim glasom: ‘Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist’. On govori kao pravi ljubavnik, kao onaj koji je, prema vlastitim riječima, u zanosu izašao iz sebe i ušao u Boga te ne živi više vlastitim životom, već životom beskrajno ljupkog ljubavnika.”⁵⁶ Pobožanstvenjenje (divinizacija) započinje već na zemlji, stvorenje je preobraženo i Božje je kraljevstvo inaugurirano: Božji sjaj u crkvenom obliku poretka ljubavi (*ordo amoris*) plamti u onom ljudskom kao egzistencija i novi stil života. *A što sada živim u tijelu, u vjeri živim u Sina Božjeg koji me ljubio i predao samoga sebe za mene. (Gal 2, 20)*

24. Ljepota je ekstatična. Do nje dopire samo onaj tko se izgubi, tko prihvaća poduzeti nutarnje putovanje koje na paradoksalan način vodi izvan vlastitoga „ja” u pokretu ljubavi: *Dragi moj pripada meni, a ja njemu (Pj 2, 16) Ja pripadam dragome svome, dragi moj pripada meni (Pj 6, 3)*. Iskustvo koje nas povezuje s Gospodinom, željeno i traženo, postaje teologalno mjesto u kojem duša prepoznaje samu sebe i nalazi boravište: „Bože moj, ja vas razmatram u nebu duše moje, i ponirem u Vas.”⁵⁷ U tom bezdanu, gdje se sve rastapa u jedinstvo i mir, prebiva tajanstven i tih Bog, neizreciv, *drugi*: „Bog od kojeg je svaka ljepota i bez kojeg ništa ne može biti lijepo.”⁵⁸

⁵⁶ DIONIZIJE AREOPAGIT, *De divinis nominibus*, 4, 13.

⁵⁷ BLAŽENA ELIA OD SVETOG KLEMENTA, *Scritti* (Spisi), OCD, Rim, 2006., 431.

⁵⁸ Usp. AKARD OD SVETOG VIKTORA, *De unitate Dei et pluralitate creaturarum*, 1, 6.

Sveta Marija Magdalena de' Pazzi opisuje mistično iskustvo u kojem upoznaje sjaj Boga i stvorenja promatrana u Bogu: duša ujedinjena s Riječju *passus et gloriosus*, opaža ucijepljenost ljudskog u božanskom, upijena u trinitarni život, ponovno predana redu ljubavi.⁵⁹

Ljepota koja ranjava

25. Ljepota poziva na ekstazu dok njezina ljubav na djelu otvara u nama mogućnost svijesti, hoda, upoznate i prihvaćene ranjivosti.

Ljepota pogađa ljudsku osobu, ranjava je i upravo na taj način stavlja joj krila, uzdiže je tako snažnom željom da teži nečem višem od onoga što čovjeku priliči težiti: „Ti su ljudi bili pogođeni od istog Zaručnika; on je sâm odasla u njihove oči žarku zraku svoje ljepote. Širina rane otkriva kakva je strijela bila, a intenzitet želje daje naslutiti Tko je taj koji je odapeo strijelu.”⁶⁰ Tako se Nicolas Kabasilas referira na ljepotu koja ranjava, u njoj prepoznaje bilo Kristovu prisutnost bilo *vulnus* koji u nama vapi kao želja za puninom. To je rana koja nas podsjeća na naše krajnje određenje i naše poslanje. Papa nas Franjo podsjeća: „Svaki onaj tko želi propovijedati, mora najprije biti spreman dopustiti da ga Riječ duboko dotakne i da se utjelovi u njegovu konkretnome životu [...] ; moramo dopustiti da u nas prodre ta Božja riječ koja će prodirjeti u druge.”⁶¹

26. U hodu koji nas suobličuje Sinu pozvani smo postati svjesni mogućeg izobličenja prvobitne slike koja živi u nama i poziva da se ponovno rodimo odozgor. Tu svijest treba živjeti u svakodnevici prihvaćajući rizik zahtjevna pogleda koji se ne zadovoljava skućenim gledanjem, već se uči vidjeti i očitovati dražest kršćanskoga života. Od nas se traži da osposobljavamo pogled, da ga učinimo jednostavnim, očišćenim, prodornim. To je svakodnevno traženje kako bismo prebivali u susretu, kako bismo prepoznali sklonosti koje ga mogu krivotvoriti; lijenosti koje nas mogu učiniti

⁵⁹ SVETA MARIJA MAGDALENA DE' PAZZI, „I colloqui“, drugi dio, *Tutte le opere*, sv. 3, CIL, Firenca, 1963., 226.

⁶⁰ N. CABASILAS, *La vita in Cristo*, Città Nuova, Rim, 1994., u J. RATZINGER, „La corrispondenza del cuore nell'incontro con la Bellezza“, *30 giorni*, br. 9, rujan 2002., 87.

⁶¹ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium – Radost evanđelja*, 24. studenoga 2013., 150.

gluhima: „*Odjednom glas! Dragi moj mi pokuca: 'Otvori mi, sestro moja, prijateljice moja.'*” (Pj 5, 2)

Svjetlo Duha dolazi nas dotaći na bezbroj načina i njegov pohod otvara u nama ranu smještajući nas u stanje prolaza. Potiče nas usvojiti zahtjeve i načine Ljubljenoga. Ono potresa naše sigurnosti. Nije lako živjeti među krhotinama onoga što je milost porušila. Napast nas potiče da porušeno ponovno gradimo, da nešto poduzmemo. Mi Bogu posvećeni muškarci i žene katkad nalazimo u misionarskom aktivizmu melem koji ublažava ranu koju je u nama stvorila milost. Naziremo korake koje treba učiniti, ali ih se bojimo: *Svukla sam odjeću svoju, kako da je odjenem? Noge sam oprala, kako da ih okaljам?* (Pj 5, 3) Nužno je živjeti ranu, prebivati u obraćenju.

27. Duh nam pomaže biti u stanju obraćenja (*metanoein = shub*), izvodi u nama preokret. Izraz *metanoein* ističe preokret i otkriva da je u nama uzdrman *noûs*, to jest duhovni temelj, najdublje srce. Prebivati u obraćenju kontemplativan je stav, iznenađenje koje se obnavlja iz dana u dan i nema joj kraja u Isusu Kristu.

Otuđeni od obraćenja postajemo otuđeni od ljubavi. Odzvanja poziv za nas Bogu posvećene muškarce i žene na poniznost koja prepoznaje da sami ne bismo mogli boraviti u obraćenju. Ono nije plod dobrih namjera, to je prvi korak ljubavi: *Glas dragoga moga!* (Pj 2, 8)

Može se dogoditi da zaokupljeni silom obaveza prestanemo moliti (*Tuž 5, 21; Jr 31, 18*) i slušati glas koji poziva: *Ustani, dragano moja, ljepoto moja, i dođi.* (Pj 2, 10) Naše referentne paradigme – misli, vrijeme molitve, odluke, djela – nemaju više okus čekanja, želje, novoga slušanja. U nama se nalaze drugi odnosi i druge potrebe koje nisu vezane uz Krista i suobličene njemu. Zgoda sa Zebedejevim sinovima opisana u Matejevu evanđelju (*Mt 20, 17-28*) znakovita je u tom smislu. Predstavlja dvojicu učenika pokrivenih sjenom tanke kukavnosti premda žele biti blizu Isusa. Slijedili su, poput nas, Učitelja, ali im je srce bilo otvrdnulo. Postupno, katkad neprimjetno, srce otvrdne, ne uspijeva tumačiti na mudar način, stvrdne se i smežura gubeći pogled koji kontemplira. Nije tvrdoća srca bezbošca, već je tvrdoća srca apostolâ razlog, kao što primjećuje Marko, čestih Isuso-

vih prijekora: *Zašto ste zamišljeni što kruha nemate? Zar još ne shvaćate i ne razumijete? Zar vam je srce stvrdnuto?* (Mk 8, 17-18)

I mi koji slijedimo Isusa prema obliku evanđelja podložni smo tom postupnom otvrdnuću srca. Formalno vjerni, u nama se ponovno javljaju interesi, svjetovni sudovi. Gasi se kontemplacija, kopni ljepota.

28. Papa Franjo neprestance denuncira život koji on naziva svjetovnošću: „Odbaciti od sebe svaku duhovnu svjetovnost, koja predstavlja napast za sve; odbaciti svako djelovanje koje nije za Boga, koje nije od Boga... Oslobođiti se prividnog spokoja koji daju strukture, koje su zasigurno nužne i važne, ali koje ne smiju nikada potamniti jedinu pravu snagu koju nose u sebi: Božju snagu. On je naša snaga! Oslobođiti se onoga što nije bitno, jer je uporište Krist.”⁶² u *Evangelii gaudium* opominje: „Duhovna svjetovnost, koja se skriva iza privida pobožnosti ili čak ljubavi prema Crkvi, sastoji se u traženju ne Gospodinove slave, nego slave ljudske i osobne dobrobiti. To je ono što je Gospodin predbacivao farizejima: *Ta kako biste vi vjerovali kad tražite slavu jedni od drugih, a slave od Boga jedinoga ne tražite!* (Iv 5, 44) Riječ je o suptilnom načinu da se *traži svoje, a ne ono što je Isusa Krista* (Fil 2, 21).”⁶³

29. Duhovni hod ne poznaje nikakvo napredovanje ako se ne otvara djelovanju Duha Svetoga kroz napor askeze i, na poseban način, duhovne borbe. „Naš Gospodin dodaje da je put savršenstva uzak. Tim nas riječima želi naučiti da duša koja želi napredovati na tome putu mora ne samo ući kroz uska vrata oslobađajući se osjetljivih dobara, već također smanjiti se, lišavajući se i potpuno se oslobađajući također onih duhovnih. [...] Budući da je riječ o jednom nastojanju u kojem se traži i stječe samo Boga, jedino se Boga treba tražiti i steći.”⁶⁴ Nužno je otvoriti vrata i izaći, tražiti da bi se našlo, bez straha od udaraca: *Tražila sam ga, ali ga nisam našla, zvala sam,*

⁶² FRANJO, Govor prigodom susreta sa siromašnima kojima pomaže Caritas, Asiz, 4. listopada 2013.

⁶³ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium – Radost evanđelja*, 24. studenoga 2013., 93; usp. 93. 97.

⁶⁴ SVETI IVAN OD KRIŽA, *Ušpon na goru Karmel*, 2, 7, 3.

ali nije se odazvao... tukli su me, ranili i plašt mi uzeli čuvari zidina. (Pj 5, 6-7)

Odjekuje stalan poziv: „U stvari, zvanje posvećenih osoba da prije svega traže Božje kraljevstvo je, prije svega drugoga, poziv na potpuno obraćenje, u samoodricanju da bi se živjelo potpuno Gospodina, kako bi Bog bio sve u svima. Pozvane da razmatraju i svjedoče preobraženo Kristovo lice, posvećene osobe pozvane su i na ‘preobraženu’ egzistenciju.”⁶⁵ Srce poznaje ranu i živi je dok nas Duh u dubini otvara kontemplativnoj molitvi.

Ljepota koja iznova stvara

30. Ljepota se smješta između naše slabosti i Duha. Izvire iz čovjekove dubine – čežnja, traženje, vježba, hod – kao iz jedne rane dane po milosti. Kao izvor žive vode prenosi, potiče, kopa, *izvire* (usp. *Iv* 4, 10), donosi procvat. Molitva je nutarnje rađanje: postajemo svjesni života prisutna u nama, koji niče i raste u tišini. Za mistike moliti znači percipirati svoju najdublju stvarnost, točku u kojoj dolazimo Bogu, gdje nas Bog dodiruje dok nas ponovno stvara: sveto mjesto susreta, mjesto novog života *jer evo, zima je već minula... Cvijeće se po zemlji ukazuje... Smokva je izbacila prve plodove, vinograd, u cvatu, miriše.* (Pj 2, 11a, 12a, 13a) Prema tom se mjestu treba zaputiti htijenjem i vjernošću onoga koji ljubi: *Reci mi, ti koga ljubi duša moja, gdje paseš, gdje se u podne odmaraš, da ne lutam, tražeći te, oko stada tvojih drugova.* (Pj 1, 7) U fresci *Stvaranje* – kojoj se divimo u Sikstinskoj kapeli – Michelangelo nam ukazuje na kontempliranje o Očevu prstu koji jedva dodiruje Adamov prst što upućuje na misterij. Započeto zajedništvo ne će imati kraja.

31. Molitvena kontemplacija je pečat Ljubljenoga: čista milost u nama. Jedini stav je očekivanje kao krik. Biblijski jezik i jezik otaca koristi glagol *hypoménein* i imenicu *hypomoné*: biti ispod, skutriti se i mirovati čekajući da nam se nešto dogodi. Poziv u pomoć: *Iz dubine, Gospodine, vapijem tebi* (Ps 129, 1) usuduje izraziti pred Božjim licem moj očaj, moju želju da kontempliram o njegovu lice s jednim vapajem. Monasi će početi koristiti ime Isusovo kao

⁶⁵ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 35.

prošnju: „Isuse, pomози mi! Isuse, spasi me! Isuse, smiluj mi se!” Duša podiže šator i prebiva u imenu, prebiva u ljubavi – kontemplira.

32. Molitva nas vodi tako u središte našega bića, predaje nas Isusu dok ozdravlja naše „ja”, obnavlja naše jedinstvo: „Blaženi Učitelj je na dnu naše duše kao što je na dnu Petrove lađe... Ponekad se čini da spava, ali je uvijek ondje: spreman spasiti nas, spreman uslišiti našu prošnju.”⁶⁶

Sveti Ivan od Križa pjeva: „Što hoćeš više, dušo, i zašto još uvijek tražiš izvan sebe, jer u sebi imaš svoja bogatstva, svoje miline, svoje zadovoljstvo, svoje obilje i svoje kraljevstvo, to jest Ljubljenog, kojeg želiš i za kojim žudiš? Raduj se i veseli se također s Njim u svojoj nutarnjoj sabranosti, jer ga imaš tako blizu! Tu ga želi, tu mu se klanjaj, i ne idi ga drugdje tražiti, jer bi se rastresla, jer bi se umorila a ne bi ga mogla ni naći ni uživati s većom sigurnošću i brzinom, niti ga imati bliže do u sebi samoj.”⁶⁷ U bizantskoj se tradiciji koristi slikovit izraz: um (*noûs*) silazi u srce. Um napušta vlastita doumljivanja i ujedinjuje se sa srcem koje zaziva: *Stavi me kao znak na srce, kao pečat na ruku svoju, jer ljubav je jaka kao smrt, a ljubomora tvrda kao grob. Žar je njezin žar vatre i plamena Jahvina. (Pj 8, 6)* Čitavo biće ulazi u Božji život, ozdravljeno je, združeno s djelovanjem Duha: Ljubav mu vraća ljepotu. Kontemplacija postaje rana Ljubljenog koji u nama izvodi novo stvaranje, prisutnost koja nas nastanjuje:

*O, plamenu žive ljubavi,
koji ljupko ranjavaš
najdublje središte moje duše!
Jer nisi više bila bolna
ako želiš, već sada završi;
rastrni veo toga slatkog susreta.*⁶⁸

⁶⁶ BLAŽENI CHARLES DE FOUCAULD, *Opere spirituali*, San Paolo Edizioni, Rim, 1997., 144.

⁶⁷ SVETI IVAN OD KRIŽA, *Duhovni spjev B*, kitica I, 8.

⁶⁸ ISTI, *Fiamma viva d'amore b*, Proslav, 4.

U ostvarivanju istine

33. Ljepota i „sjaj istine”, „procvat i ostvarenje bića”, kaže drevna filozofija koju je preuzeo Toma, očitovanje je stvarnosti života koju svatko nosi u sebi kao istinu. Otajstvo bića predstavlja se našoj svijesti kao ljepota koja rađa čuđenje, divljenje. Ne pogađa nas shvatljivo, nego ono što je iznad našega shvaćanja; ne kvantitativan aspekt naravi, već njegova kvaliteta; ne ono što se proteže izvan vremena i prostora, već pravo značenje, izvor i svršetak bića: drugim riječima, ono neizrecivo.⁶⁹ To je život koji sja, očituje se, prelijeva se unatoč velima kojim je zastrt i skriven. Da bi se naslutilo neizrecivo i dokučilo njegovu bit, nužno je da naše srce prebiva u misteriju i da istodobno prebiva u povijesti s kontemplativnim stilom.

Naš život nazivamo „posvećenim” i pitamo se nije li taj pridjev izgubio živu patinu otajstva koje u njemu prebiva i u njemu se manifestira kao svakodnevni oblik. Naš posvećeni život, naime, izražava jedan stil, jedan način prebivanja u svijetu: ima jednu zadaću koja je ujedno i heuristička (nalazi, otkriva, pokazuje) i hermeneutička (tumači, objašnjava, daje shvatiti).

Svetost koja prihvaća

34. Kršćanska tradicija svjesna je svoje posebnosti – svoga stila, svoga oblika. Ona otkriva u sebi sposobnost prigrbljivanja uvjeta koje nameću povijest i kulture u shvaćanju vjere iz koje se rađa. Jedinstvo koje postoji između Kristova poslanja i njegova života ucjepljuje se u kršćanski stil, oblik u svakom povijesnom trenutku.

Kontempliramo o Kristovu stilu. On izražava Isusovu jedinstvenu sposobnost da prebiva u Ocu u ljubavi Duha dok uči od svakog pojedinca i svake situacije. (Usp. *Mk* 1, 40 sl.; 5, 30; 7, 27-29) Taj stav nije znak slabosti, nego autoriteta, snage, svetosti. On zrači svjetlošću jer u njemu vlada sklad između molitve, misli, riječi i djela koja očituju jednostavnost i jedinstvo njegova bića. Njegov sjaj Očeva Sina ne zasljepljuje, već nam pristupa diskretno, drži se po strani na korist svima. On stvara prostor slobode oko sebe komunicirajući samom prisutnošću dobrohotnu bliskost. U tom

⁶⁹ Usp. A. J. HESCHEL, *L'uomo alla ricerca di Dio*, Edizioni Quiqajon, Comunità di Bose, 1995.

susretu osobe su dovedene u stanje otkrivanja svoga dubljega identiteta. Prepoznaju vlastitu istinu: misterij Božjega posinstva.

Kristov stil pokazuje da on gleda očima Boga ljubavi. Oni koji su susreli Isusa mogu nastaviti put jer je bit vlastitog života otkriven i spoznat. Isus iz Nazareta obznanio je Boga i *u njemu tjelesno prebiva sva punina božanstva* (Kol 2, 9). Čovjek Isus iz Nazareta je onaj kojega su Bogu posvećene osobe pozvane slijediti u osobnom i zajedničkom životu da ovaj bude prije svega human i oplemenjuje čovjeka.

Krist je *odgojio nas da se odreknemo bezbožnosti i svjetovnih požuda te razumno, pravedno i pobožno živimo u sadašnjem svijetu* (Tit 2, 12). U tom stilu naše očišćeno čovječstvo i oživljeno potrebom kontemplacije biva svakodnevno oslobađano od laži kako bi postalo humano i sveto mjesto koje prihvaća, odražava i govori o Isusovu životu, premda na ograničen i konačan način. Učimo stil koji se u *Didaché* naziva „Gospodinovim načinima”⁷⁰. *Sequela Christi*, podsjeća nas papa Franjo, nalazi u Kristovu svetu čovječstvu model vlastita čovječstva da svjedoči kako je on „živio na ovoj zemlji”⁷¹.

Slušanje koje vidi

35. Kristov se stil uči počevši od slušanja. Pozvani smo odabrati kontemplativan stil u kojem Riječ blista u našem životu muškaraca i žena: u mislima, u molitvenoj šutnji, u bratstvu, u našim susretima i dijakonijama, u okružjima u kojima živimo i u kojima naviještamo milost milosrđa, u izborima, u odlukama, u formacijskim hodovima koje provodimo stalno i plodonosno.

Posvećena osoba nalazi u slušanju Božje riječi mjesto u kojem se stavlja pod Gospodinov pogled i od njega uči gledati samu sebe, druge i svijet. Poslanica Hebrejima (4, 13) vrlo djelotvorno pokazuje taj susret pogledâ: *Nema stvorenja njoj [Božjoj Riječi, grč. lógos toù theoû] skrivena. Sve je, naprotiv, golo i razgoljeno očima Onoga komu nam je dati račun[ho lógos].*

⁷⁰ *Didaché*, 11, 8.

⁷¹ A. SPADARO, „Probudite svijet”, Razgovor pape Franje s generalnim poglavarima, *La Civiltà Cattolica*, 165 (2014/1), 7.

Riječ nas vidi, gleda nas, dotiče nas, propitkuje i zahvaća, *oči joj plamen ognjeni* (usp. *Otk* 19, 12).

Kršćanska se kontemplacija rađa i raste u neprekidnu poslušnu slušanju (*ob-audire*). Ako je Bog onaj koji govori, vjernik je osoba pozvana slušati, a kontemplativac osoba koja neprestano sluša. Gledamo sluhom u tom odnosu saveza, punine, radosti. To je aktivno ostvarenje, ljubav i želja za istinom: *Slušajte glas moj, pa ću ja biti vaš Bog, a vi ćete biti moj narod. Idite putem kojim vam zapovjedih, da vam dobro bude* (tal. *da budete sretni, op. pr.*) (*Jr* 7, 23).

36. Ta sinteza između *čuti* i *vidjeti* „polazeći od konkretne Isusove osobe, koju se može gledati i slušati [...] U tom smislu sveti Toma Akvinski govori o *oculata fides* apostolâ – vjeri koja vidi! – u nazočnosti tijela uskrsloga Gospodina. Oni su vidjeli uskrsloga Isusa svojim očima i povjerovali su. Omogućeno im je, naime, zaviriti u dubinu onoga što su vidjeli i ispovjediti svoju vjeru u Sina Božjega, koji sjedi zdesna Ocu [...] Tek kada smo suobličeni Isusu, dobivamo prave oči da ga vidimo.”⁷² Pozvani na slušanje njegujemo poučljivo srce (*I Kr* 3, 9) i molimo za mudrost i umnost (usp. *I Kr* 3, 12) da možemo razlučivati ono što dolazi od Boga i ono što mu se protivi.

Slušanje Riječi pretpostavlja budnost (usp. *Hab* 2, 1-3), pozornost na ono što se sluša (usp. *Mk* 4, 24), svijest o tome koga se sluša (usp. *Jr* 23, 16) i o tome kako se sluša (usp. *Lk* 8, 18). Na to nas podsjeća i Terezija Avilska: „Ne nazivam, naime, molitvom molitvu onoga koji ne uzima u obzir s kim govori, tko je taj koji govori, što traži i od koga traži.”⁷³

Ta vježba omogućuje unos svjetla u *kaos* vlastitoga *ja* prihvaćajući milosrdan i sućutan pogled, premda istodobno i zahtjevan, Krista Gospodina koji dovodi posvećenu osobu do toga da sebe gleda na realan način: „Neka tvoje oči samo njega gledaju [...] ako ti oči budu samo u njega uprte, ondje ćeš pronaći sve.”⁷⁴

⁷² FRANJO, Enc. *Lumen fidei*, 29. lipnja 2013., 30-31.

⁷³ SVETA TEREZIJA AVILSKA, *Zamak duše*, Prve odaje, I, 7.

⁷⁴ SVETI IVAN OD KRIŽA, *Ušpon na goru Karmel*, II, 22.

37. Benedikt u svome *Pravilu* stavlja carinika iz Lukine prispodobe (usp. Lk 18, 9-14) za uzor monahu, *exemplum*.⁷⁵ Ne traži od monaha pogled uzdignut prema nebeskim visinama, već oči prignute k zemlji. Monah ne proglašava vlastitu blizinu Gospodinu, već priznaje vlastitu distanciranost; ne izgovara neku uzvišenu molitvu, već priznaje vlastiti grijeh: *Bože, milostiv budi meni grješniku!*⁷⁶ Izak iz Ninive piše: „Onaj kojem je dano vidjeti samoga sebe, veći je od onoga kojem je dano vidjeti anđele [...] Onaj koji je osjetljiv na svoje grijeh, veći je od onoga koji uskrisuje mrtve svojom molitvom.”⁷⁷ Papa Franjo kaže s profinjenim realizmom: „Ako tko ne griješi, nije čovjek. Svi griješimo i svi moramo priznati svoju slabost. Posvećena osoba koja se priznaje slabom i grješnom ne proturječi svjedočanstvu koje je pozvana dati, štoviše jača ga, i to je dobro za sve.”⁷⁸

Quies, requies, otium

38. Da bismo prebivali u odnosu s Bogom, u snazi Duha, nužno je dati si vremena i prostora, ići protiv struje. Današnja kultura ne vjeruje u procese života i promjene, premda ih na znanstven način stavlja u temelj vlastite vizije. Vrijednost ima ono što se događa brzo, počinje odmah, kreće se brzo. Ne vrjednuje se epilog: svaka dinamika sja i troši se u sadašnjem trenutku. Vrijeme u kršćanskom stilu nije roba, nego znak koji nam otkriva Boga ovdje i sada. Nužni su odgovarajući prostori i vremena, kao mjesta u kojima će se prebivati bez užurbanosti koja oduzima dah.

Pri opisivanju kontemplativnoga života zapadna je monaška tradicija često koristila izraze koji označavaju nutarnju aktivnost, vrijeme posvećeno samo Bogu, *vacare Deo*: otpočiniti u Bogu, *quies, requies*, uzdržavati se od poslova da bi se moglo raditi na duši, *otium negotiosum*. Izrazi govore

⁷⁵ Usp. SVETI BENEDIKT, *Pravilo*, VII, 62-66.

⁷⁶ Kratka molitva koja je potekla iz carinikovih usta nazvana je „savršenom i stalnom molitvom”: A. LOUF, *À bécole de la contemplation*, Lethielleux, Pariz, 2004., 22.

⁷⁷ IZAK IZ NINIVE, *Un'umile speranza. Antologia*, priredio S. Chialà, Edizioni Quiquajon, Comunità di Bose, 1999., 73.

⁷⁸ A. SPADARO, „Probudite svijet”, *Razgovor pape Franje s generalnim poglavarima, La Civiltà Cattolica*, 165 (2014/1), 5.

o odmoru i spokoju. Zapravo, oni pretpostavljaju napor rada i nutarnje borbe: „Besposličarenje šteti svima, [...] ali ništa [ne šteti] kad je duša zaposlena.”⁷⁹

Nutarnji život zahtijeva askezu vremena i tijela, traži šutnju kao dimenziju u kojoj se boravi, priziva samoću kao bitan trenutak čišćenja i osobne integracije, poziva na molitvu u skrovitosti kako bi se susrelo Gospodina koji prebiva u tajnosti i kako bi se od vlastita srca učinila nutarnja soba (usp. *Mt 6, 6*), najosobnije i nepovredivo mjesto u kojem se čovjek klanja Bogu (usp. *1 Pt 3, 15*): *Neka dragi moj dođe u vrt svoj, neka jede najbolje plodove u njemu.* (Pj 4, 16)

39. Često više volimo živjeti izvan sebe samih, izvan zamka duše, kao površni muškarci i žene, jer pustolovina u dubinu i istinu ulijeva strah. Više volimo smirujuća, premda ograničena, znanja od izazova koji nas otiskuju izvan onoga što se nazire: „Da, znamo da imamo dušu, jer smo tako čuli i zato što nas to uči vjera, ali onako ugrubo, i to toliko da je istina da rijetko kad mislimo na bogatstva koja su u njoj, na njezinu veliku uzvišenost i Onoga koji u njoj prebiva. A to objašnjava našu nemarnost da sačuvamo njezinu ljepotu.”⁸⁰

Ne nalazimo katkad odvažnu upornost koja zna poduzeti putovanje u dubinu koje kroz sjenu ograničenog i grijeha dovodi do posljednje istine koja u nama prebiva: „Možemo zamišljati našu dušu kao zamak sačinjen od jednog jedinog dijamanata ili nekog vrlo sjajnog kristala, u kojem su mnoge odaje, kao što ih ima mnogo na nebu. [...] što je duša pravednika ako ne raj, gdje Gospodin kaže da mu je milo boraviti? Kakva će, dakle, biti odaja u kojoj je milo boraviti Kralju tako moćnu, tako mudru, tako čistu, tako punu bogatstva? Ne, ništa se ne može usporediti s velikom ljepotom duše i njezinom golemom sposobnošću!”⁸¹

⁷⁹ SVETI IVAN ZLATOUŠTI, *Homilija o Djelima apostolskim*, 35, 3.

⁸⁰ SVETA TEREZIJA AVILSKA, *Zamak duše*, Prve odaje, I, 3.

⁸¹ *Isto*, I, 2.

Neizreciv spomen

40. Put Riječi je pravi put kojim nam dolazi ususret sam Gospodin, „kad smo njegovom ljubavlju okupljeni i kad nam, kao nekad svojim učenicima, otvara Pisma i lomi kruh”⁸². Riječ, evanđelje, otvorena škrinja, uzvišeno blago, govor o Bogu...⁸³ Susret s nekim događa se uvijek po nekoj riječi koja nam, čineći nas dionikom svoga života, otkriva nešto o nama.

Evo Isusa, *Agnus Dei!* Kristovo nevidljivo lice, Božji Sin, otkriva se na najjednostavniji i istodobno neizreciv način, očituje se u otajstvu svoga tijela i svoje krvi. Crkva, odgovarajući na želju ljudi svoga vremena – koji traže da *vide Isusa* (Iv 12, 21) – ponavlja gestu koju je sam Gospodin učinio: lomi kruh, prinosi kalež vina. „Evo Krista u malo kruha: u mrvi stvorene materije evo Nestvorena; evo Nevidljiva u vidljivu trenutku.”⁸⁴

Ovdje se otvaraju oči onoga koji ga traži iskrena srca: u euharistiji pogled srca prepoznaje Isusa.⁸⁵ Na to nas podsjeća sveti Ivan Pavao II.: „Razmatrati Krista podrazumijeva znati ga prepoznati gdje se god on očituje, u svojim mnogobrojnim prisutnostima, ali nadasve u živu sakramentu svoga tijela i svoje krvi. *Crkva živi od Krista euharistijskog*, njime se hrani, on je prosvjetljuje. Euharistija je otajstvo vjere i ujedno 'otajstvo svjetla'. Svaki put kada je Crkva slavi, vjernici mogu na neki način iznova doživjeti iskustvo dvojice učenika iz Emausa: *Uto im se otvore oči te ga prepoznase* (Lk 24, 31).”⁸⁶

Euharistija nas svakodnevno uvodi u otajstvo ljubavi „zaručničko značenje Božje ljubavi: Krist je Zaručnik Crkve kao otkupitelj svijeta. Euharistija je sakrament našeg otkupljenja. To je sakrament Zaručnika i Zaručnice”⁸⁷ i govori našem srcu da Bog je Ljubav.

⁸² RIMSKI MISAL, *Peta euharistijska molitva*.

⁸³ Usp. FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 174-175.

⁸⁴ P. MAZZOLARI, *Il segno dei chiodi*, Dehoniane, Bologna, 2012., 73-78.

⁸⁵ Usp. IVAN PAVAO II., Homilija u prigodi Tijelova, bazilika sv. Ivana Lateranskog, 14. lipnja 2001.

⁸⁶ IVAN PAVAO II., Enc. *Ecclesia de Eucharistia*, 17. travnja 2003., 6.

⁸⁷ IVAN PAVAO II., Apost. pis. *Mulieris dignitatem*, 15. kolovoza 1988., 26.

41. Živjeti kontemplativnu sposobnost posvećenoga života znači živjeti na euharistijski način, na način koji je Sin dao za nas. Euharistija hrani *Jesu dulcis memoria*, to je poziv za nas Bogu posvećene muškarce i žene da se u Duhu Svetome (usp. *Iv* 14, 26) *spomen* Isusa nastani u duši, u mislima, u željama kao kontemplacija koja preobražava naš život i jača radost. „Otkad sam te upoznao, ti prebivaš u mojem sjećanju i tu te nalazim kad se spominjem tebe i kad se radujem tebi”⁸⁸, kaže sveti Augustin dok grčki oci vide u stalnu spomenu Isusa duhovni plod euharistije. U tom ustrajnom spomenu Krista javljaju se misli krotkosti i dobrohotnosti dok se Bog nastanjuje u duši i čini je svojom po djelovanju Duha Svetoga.

42. Zaziv i molitva, slušanje Božje riječi i duhovna borba, sakramentalno slavlje obnavljaju svakodnevno otvaranje daru Duha. „Molitva, post, bdjenja i druge kršćanske vježbe, ma koliko se mogle činiti po sebi dobrima, ne predstavljaju cilj kršćanskoga života, premda pomažu prispjeti tomu cilju. Prava svrha kršćanskoga života je stjecanje svetoga Duha Božjega.”⁸⁹

Benedikt XVI. ukazao je na nerazdvojnu dragocjenost zajedništva i kontemplacije: „Zajedništvo i kontemplacija ne mogu se razdvajati, idu zajedno. Da bih istinski komunicirao s drugom osobom, moram je poznavati, znati stajati u tišini blizu nje, slušati je, gledati je s ljubavlju. Prava ljubav i pravo prijateljstvo žive uvijek od te uzajamnosti pogledâ, od intenzivnih, rječitih šutnji, punih uvažavanja i duboka poštivanja, tako da se susret doživi duboko, na osoban, a ne površan način. I, na žalost, ako nema te dimenzije, i samo sakramentalno zajedništvo može postati, s naše strane, površna gesta. Naprotiv, u pravu zajedništvu, pripremljenu razgovorom molitve i života možemo uputiti Gospodinu riječi pune pouzdanja: *Tvoj sam sluga, tvoj sluga, sin sluškinje tvoje: ti si razriješio okove moje. Tebi ću prinijeti žrtve zahvalne, zazvat ću ime Gospodnje (Ps 115, 16-17).*”⁹⁰

⁸⁸ SVETI AUGUSTIN, *Ispovijesti*, X, 8-24.

⁸⁹ I. GORAINOFF, *Serafino di Sarov: vita, colloquio con Motovilov, scritti spirituali*, Gribaudi, Torino, 2006.⁶, 156.

⁹⁰ BENEDIKT XVI., Homilija u prigodi Tijelova, bazilika Svetog Ivana Lateranskog, 7. lipnja 2012.

IZGRAĐIVATI

Stavi me kao pečat na ruku svoju

Pjesma nad pjesmama (8, 6)

U stavu slušanja

43. Riječi iz *Pjesme nad pjesmama* govore o ljubavi okrenutoj interpersonalnom, decentraliziranom odnosu, koji želi kontemplirati o licu ljubljenoga i čuti njegov glas (usp. *Pj* 2, 14). „Onaj koji ljubi mora prijeći onu granicu koja ga je omeđivala unutar vlastitih ograničenja. Zato se za ljubav kaže da oslobađa srce: ono što je oslobođeno nije više omeđeno vlastitim granicama.”⁹¹

Nadilaženje vlastitih ograničenja i granica uvodi u dinamizam kontemplacije kada govori samo ljepota i moć ljubavi. Kontemplacija sprječava da jedinstvo postane nejasno i neodređeno stapanje, jer čuva drukčijost i omogućuje dar; ona je ekstaza pred „svetim tlom drugoga”⁹². Kontemplirati znači zaustaviti se u prostoru prihvaćanja i dijeljenja koje drugi pruža kako bismo ga upoznali u njegovoj jedincatosti: *Ali je samo jedna golubica moja, savršena moja.* (*Pj* 6, 9) ili još: *Dragi... moj [...] ističe se među tisućama* (*Pj* 5, 10). Da bismo ostali u toj epifaniji, treba naučiti oči i srce kušanju ljepote kao misterija koji obavija i zahvaća.

44. Jedan od pridjeva koji se provlači kroz *Pjesmu nad pjesmama* je pridjev *yāpā* – *lijepa* i *yāfeh* – *lijep*. U Bibliji je lijep glas neke osobe (*Ez* 33, 32), zatim žena (Abrahamova žena Sara u *Post* 12, 11), stablo u Edenu je lijepo za vidjeti i zato je poželjno (*Post* 3, 6). Juditine sandale privlače Holofernov pogled, njezina mu ljepota osvaja srce (*Jdt* 16, 9). Lijepo je kamenje hrama (*Lk* 21, 5). Biblijska ljepota ne sugerira samo tjelesnu, već i onu nutarnju: lijepo je, naime, vino koje Isus daje u Kani (*Iv* 2, 10), lijep je pastir koji daje život za svoje ovce (*Iv* 10, 11. 14), lijepa je gesta koju čini žena koja pomazuje Isusa i prima njegovu pohvalu koja jamči vječni spomen (*Mt* 26, 10).

⁹¹ SVETI TOMA AKVINSKI, *Komentar na sentencije Petra Lombardskog*, III XXV, I, I, 4 m.

⁹² FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium - Radost evanđelja*, 24. studenoga 2013., 169.

Ljepota se u Bibliji, dakle, javlja kao „potpis” Božje i ljudske besplatnosti i u *Pjesmi nad pjesmama* ona se predstavlja kao prevladavanje samoće, kao iskustvo jedinstva. Dvoje koji se ljube osjećaju se sjedinjenima i prije nego to jesu, a nakon sjedinjenja žele da ono traje. Oni ne žele jedno drugomu darovati prolazan osjećaj, već iskusiti okus vječnosti kroz jedan znak, pečat (*hôtâm*) na srcu i tijelu (*Pj* 8, 6) koji sve povezuje u *perspektivi Božje vječnosti*. Taj je znak na tijelu rana koja budi u srcu neprolaznu želju za ljubavlju, plamen koji velike vode ne mogu ugaziti (*Pj* 8, 7): „Ti, Vječno Trojstvo, duboko si more u koje što više ponirem, to više nalazim, a što više nalazim, to te više tražim. Duša te se ne može zasititi jer, premda se zasiti u tvomem bezdanu, ipak se ne zasiti do kraja, već uvijek ostaje gladna tebe, vječno Trojstvo, želeći te vidjeti sa svjetlom u tvome svjetlu.”⁹³

Kada sazremo u svome odnosu s Bogom, dopuštamo mu da nas očisti i da nas nauči vidjeti kako On vidi, ljubiti kako On ljubi. Nema sumnje da je za osobu tegoban taj novi način gledanja i ljubljenja – to znači steći ono što Benedikt XVI. naziva „srcem koje vidi”⁹⁴ – jer zahtijeva jednu korjenitu preobrazbu srca, onu koju su oci nazivali *puritas cordis*, formacijski hod.

U stilu ljepote

45. Posvećeni život u raznolikosti kulturnih situacija i modelâ života zahtijeva danas pozornost i povjerenje u formacijskom radu s pojedincima i u zajednici i, na poseban način, u dinamici ustanove kako bi se uvelo, pratilo, poduprlo kontemplativnu sklonost i sposobnost. Javlja se potreba da preispitamo svoje življenje i gledamo na formacijski *ethos* kao na „sposobnost da se predloži metoda bogata duhovnom i pedagoškom mudrošću koja bi postupno privela onoga koji teži posvećenju da usvoji osjećaje Kri-

⁹³ SVETA KATARINA SIENSKA, *Il Dialogo della Divina Provvicenza*, Cantagalli, Siena, 2006., 402-403.

⁹⁴ BENEDIKT XVI., Enc. *Deus caritas est*, 25. prosinca 2005., 31.

sta Gospodina. Formacija je životni proces kroz koji se posvećena osoba pretvara u riječ Božju sve do dubine svoga bića⁹⁵. Imamo možda potrebu ponovno otkriti u trajnoj formaciji dah misterija koji u nama prebiva i koji nas nadilazi: „Poput stabla iskorijenjena iz tla, poput rijeke udaljene od svoga izvora, ljudska duša vene ako je odsječena od onoga što je veće od nje. Bez svetosti dobro se pokazuje kaotičnim; bez dobra ljepota postaje sporedna. Dobro i Ljepota sjaje pak istim sjajem.”⁹⁶

46. Koji stil posvećeni život izražava na neposredan i jednostavan način u svakodnevici? Što posvećeni muškarci i žene – neovisno o doktrinarnoj hermeneutici, potporama učiteljstva, pravilima i tradicijama – govore u Crkvi i društvu? Jesu li doista prisposobna evanđeoske mudrosti i proročki i simbolički poticaj za „drugi” svijet? Pozivamo na ciljanu i istinsku procjenu stila koji svakodnevno pokazujemo prema van kako bi vijača mudrosti odvojila korov od pšeničnoga zrna (usp. *Mt* 3, 12) puštajući da se pokaže istina našega života i podsjetnik na Ljepotu koja preobražava.

Spomenimo neke poticaje za razmišljanje, koji, integrirani u naše planove i formacijske prakse, mogu pratiti vitalan proces koji od površina vodi do dubokih osjećaja, tamo gdje Kristova ljubav dotiče korijen našega bića.⁹⁷

Mistagoška pedagogija

47. Predstavili smo Božju riječ – prvi izvor svake kršćanske duhovnosti koja hrani osoban odnos s Bogom živim i s njegovom spasotvornom i posvećujućom voljom⁹⁸ – i euharistiju u kojoj je sadržan sâm Krist, naša Pasha i živi kruh, srce crkvenoga života i posvećenoga života,⁹⁹ kao mjesta u kojima se boravi s poniznošću duha kako bismo u njima bili formirani i posvećeni. Pozivamo na praćenje s pažljivom pedagogijom na milost

⁹⁵ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 68.

⁹⁶ J. HESCHEL, *L'uomo alla ricerca di Dio*, Edizioni Quiqajon, Comunità di Bose, 1995., 141.

⁹⁷ Usp. IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 18.

⁹⁸ Usp. *isto*, 94.

⁹⁹ Usp. *isto*, 95.

tih otajstava. Oci su voljeli, na poseban način, mistagošku komunikaciju po kojoj se otkriva i interiorizira u životu, u svjetlu Svetoga pisma, limfa istine izražena u otajstvu koje se slavi. Tako su – kao što kazuje grčki izraz *mystagoghía* – homiletski i liturgijski rad mogli započeti, voditi, dovesti do misterija. Mistagoška komunikacija može predstavljati plodonosan uvod za novake i novakinje naših ustanova i konstantno pratiti formaciju posvećenih muškaraca i žena, napose u liturgijskome životu.

Sama liturgija je mistagogija – kao komunikacija riječima, djelima, znakovima, simbolima koji potječu iz Biblije – koja uvodi u vitalno uživanje *mystériona*. Kategorija *preobrazbe* na koji se posvećeni život referira može biti u srcu mistagoškog života. Ona mora znati evocirati u životu nas vjernika pashalno otajstvo, naše određenje za uskrsnuće.¹⁰⁰ Mistagog u pravom smislu riječi, podsjeća Grgur Nazijanski, sâm je Krist i sve u liturgiji ima kao subjekt njega, *Kýrios*a, uskrsla i prisutna.

48. Mistagoška komunikacija prvenstveno je kristološko djelo jer kršćaninov um i liturgijski obredi i čini sami nisu dovoljni da pomognu shvatiti otajstvo i u njemu plodonosno sudjelovati. Nema autentične kršćanske liturgije bez mistagogije. Ako u liturgiji nema mistagoškog jezika, moći će se dogoditi ono što Origen kaže da se dogodilo levitima zaduženima za nošenje kovčega saveza pokrivena prostirkama i svilenim tkaninama. Može se dogoditi i nama posvećenim osobama da nosimo na plećima Božja otajstva kao teret, a da ne znamo što ona jesu i da ne iskusimo njihove blagodati.¹⁰¹

Pozvani smo izvršiti stvarnu procjenu svojih zajedničkih slavlja – liturgije časova, svakodnevnne i nedjeljne liturgije, pobožnosti – pitajući se jesu li ona živ i životvoran susret s Kristom, „izvor novog poticaja na sebedarje”¹⁰². Poziv je to na odgovorno razmišljanje o mistagoškoj pedagogiji za naše hodove stalne izgradnje.

¹⁰⁰ sp. BENEDIKT XVI., Apost. pob. *Sacramentum caritatis*, 22. veljače 2007., 64: „Najbolja kateheza o euharistiji je sama euharistija, dostojno proslavljena. Naime, liturgija zbog svoje naravi posjeduje pedagošku učinkovitost pri uvođenju vjernikâ u spoznaju otajstva koje slave.”

¹⁰¹ Usp. ORIGEN, *Homilije o Brojevima*, 5, 1.

¹⁰² FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 24.

Pashalna pedagogija

49. Mističan hod u temelju našega kršćanskoga života, posebnog *sequela Christi*, prolazi kroz Gospodinovu muku, smrt, uskrsnuće. Taj hod traži posebnu i stalnu brigu u osobnom životu da prihvati i dopusti oblikovati se „pashalnim iskustvom suobličujući se raspetomu Kristu koji u svemu vrši Očevu volju”¹⁰³; raži jednaku brigu da se dokuči njegovu vrijednost i djelotvornost u bratskom i misionarskom životu. Kontemplativan stav hrani se prikrivenom ljepotom križa. Riječ koja je bila kod Boga, obješena na grane stabla postavljena da poveže nebo i zemlju, postaje sablazan *par excellence* pred kojom nam se skriva lice. S križeva svijeta danas više druge žrtve nasilja, drugi *Kristi*, više poniženi dok sunce pomračuje, more postaje gorko, a plodovi zemlje koji su sazreli da utaže glad sviju razdjeljuju se kako bi zadovoljili pohlepu malobrojnih. Razliježe se poziv da očistimo pogled kako bismo kontemplirali o pashalnoj zagonetki živog spasenja koje djeluje u svijetu i našim svakodnevnim sredinama.

Danas u bratstvima i zajednicama koje žive uronjene u suvremene kulture, često pretvorene u tržište prolaznoga, može se dogoditi da naš pogled posvećenih muškaraca i žena izgubi sposobnost prepoznavanja ljepote pashalnoga otajstva: goloruku i nedužnu čednost koja se zrcali na licima braće i sestara koji su nam bliski kao i na licima *Kristâ* koje je povijest odbacila, a koje susrećemo u svom karitativnom radu. Lica koja nemaju ni *ljepote ni sjaja da bismo se u njih zagledali, ni ljupkosti da bi nam se svidjela* (usp. Iz 53, 2).

50. Svakoga se dana prizor ljudskoga trpljenja pokazuje u svojoj okrutnosti. On je takav da se nijedno otkupljenje ne može tražiti i shvatiti bez suočavanja sa sablazni boli. Taj se misterij provlači poput golema vala kroz ljudsku povijest i poziva na razmišljanje. Malo je onih koji su poput Dostojevskog shvatili najdublje pitanje koje dominira ljudskim srcem: bol, otkupljenje od zla, pobjedonosno spasenje nad smrću. On je povukao paralelu između važnosti ljepote i misterija boli pitajući se o njegovu smislu. Mladi Hipolit, nadomak smrti, postavlja odlučujuće, strašno pitanje kne-

¹⁰³ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 70

zu Miškinu, glavnom junaku romana *Idiot*, zagonetnoj slici Krista, Nevinog, koji trpi za ljubav svijiu: „Je li točno, kneže, da ste jednom rekli da će Ljepota spasiti svijet? Koja će Ljepota spasiti svijet?”¹⁰⁴

Pitanje o zlu svakodnevno se javlja u umu, u srcu i na ustima tolike naše braće i sestara. Samo ako Bog preuzme na sebe neizmjereno trpljenje svijeta prepuštena zlu, samo ako On uđe u najgušće tmine ljudske bijede, bol je otkupljena, a smrt pobijeđena. To se dogodilo na Sinovu križu. Kristova patnja uspijeva objasniti tragediju čovječanstva proširujući je na božanstvo. U trpećem se Kristu čita jedini mogući odgovor na pitanje o patnji. Do kontemplacije, do spoznaje Ljepote koja u nama prebiva i koja nas nadilazi, ne dolazi se drukčije osim po križu; ne može se ući u život drukčije osim po smrti.

51. Za Ljepote Bogu posvećene osobe, ući u pashalnu mudrost i naučiti otkriti u svemu što je izobličeno i raspeto, ovdje i sada, preobraženo lice Uskrsloga znači imati ozbiljnu vjeru. Kristova Pasha, razlog naše nade, postavlja pitanje našem bratstvu i našem poslanju koje je katkad izbljedjelo od površnih odnosa, rutine bez nade, samo funkcionalnih službi, ulijenjenih očiju koje nisu kadre više prepoznati otajstvo. U našim zajednicama Ljepota ostaje skrivena! Mi smo *bezumni i srca spora* (usp. *Lk 24, 25*) u živiljenju pashalnoga otajstva. Može se dogoditi da se ne sjećamo da sudjelovanje u trinitarnom zajedništvu može promijeniti ljudske odnose, da snaga pomiriteljskog djelovanja milosti ruši dinamizme rastakanja koji su prisutni u ljudskom srcu i društvenim odnosima i da na taj način možemo pokazati ljudima i Ljepotu bratskoga zajedništva i putove koji do njega konkretno vode.¹⁰⁵

Pedagogija ljepote

52. Tijekom stoljećâ posvećeni je život bio neprestance u traganju za ljepotom. Budan i plodan čuvar njezine sakralnosti ponovno elaborira njezinu viziju stvarajući djela koja su izrazila vjeru i mistiku svjetla u arhitekturi

¹⁰⁴ F. DOSTOJEVSKI, *Idiot*, II, 2, E. LO GATTO (izd.), *Romanzi e taccuini*, sv. II, Sansoni, Firenze, 1961., 470.

¹⁰⁵ Usp. IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 41.

i umjetnostima duha i znanosti, u likovnim umjetnostima, književnosti, glazbi tragajući za novim očitovanjima Ljepote¹⁰⁶.

Suvremeno razmišljanje, često u labavoj ravnoteži između spiritualizacije prirode i estetizacije osjetilnoga, dovelo je na kraju do zanemarivanja spoznajne i formacijske vrijednosti lijepog, njegova istinskoga značenja ograničavajući ga na nejasnu sivu zonu ili protjerujući ga u prolazno. Potrebno je ponovno uspostaviti vitalnu vezu s drevnim i uvijek novim značenjem Ljepote kao vidljiva i osjetljiva mjesta beskonačna misterija Nevidljivog. Prebivati u tom mjestu distance nalik je crpljenju s izvora Ljepote. Ako egzistencija nije na neki način postala dionikom toga misterija, Ljepota ostaje nedokučiva, gubi se u praznini besmisla i u praznini svakog značenja.¹⁰⁷ Ali, što je još bolnije, mi ostajemo bez nje. Papa Franjo, u to doba kardinal u Buenos Airesu, u tekstu *Ljepota će odgojiti svijet*¹⁰⁸ predlaže pedagogiju Ljepote, formacijsku instancu u kojoj se osobu promatra kao nositeljicu onoga vječnoga, koja je pozvana na životni proces koji cvate u poštivanju i slušanju, u integraciji misli, emocije, osjećaja pozvanih integrirati se u zrelosti.

Otvora se nužnost dvojakog puta formacije ljudskoga *ethosa*: „Prava spoznaja znači biti pogođen strijelom Ljepote koja ranjava čovjeka, biti dotaknut stvarnošću, *osobnom prisutnošću samog Krista* kao što on kaže. Biti pogođeni i osvojeni po Kristovoj Ljepoti je najstvarnija i najdublja spoznaja čiste racionalne dedukcije. Moramo pospješiti susret čovjeka s Ljepotom vjere. Susret s Ljepotom može postati udar strijele koja ranjava dušu i na taj način otvara oči, tako da sada duša, počevši od toga iskustva, ima kriterije prosudbe i ujedno je kadra ispravno vrijednovati argumente.”¹⁰⁹

Istinska i vječna Ljepota dopiru do nutarnjeg čovjeka po onima koje možemo nazvati duhovnim „osjetilima”, o kojima Augustin govori služeći se analogijom s tjelesnim osjetilima: „A što ljubim kada tebe ljubim? [...]

¹⁰⁶ Usp. IVAN PAVAO II., *Pismo umjetnicima*, 4. travnja 1999.

¹⁰⁷ Usp. N. BERDJAEV, *Il senso della creazione*, Jaca Book, Milano, 1994., 300 sl.

¹⁰⁸ J. M. BERGOGLIO – FRANJO, *La bellezza educherà il mondo*, EMI, Bologna, 2014.

¹⁰⁹ J. RATZINGER, „La corrispondenza del cuore nell’incontro con la Bellezza“, *30 giorni*, br. 9, rujan 2002., 87.

Ljubim neko svjetlo, neki glas, neki miris, neko jelo, i neki zagrljaj, kad ljubim Boga svog: svjetlo, glas, miris, jelo, zagrljaj svoga unutarnjeg čovjeka, gdje svijetli mojoj duši nešto što ne obuhvaća prostor, gdje zvuči nešto što ne odnosi vrijeme, gdje miriše nešto što ne razasipa vjetar, gdje tæk ne smanjuje uživanje, gdje je čvrst zagrljaj koji ne raskida zasićenost. To je ono što ljubim kad ljubim Boga svoga.¹¹⁰

53. Na našem putu Kristovih učenika i Bogu posvećenih osoba trebamo prepoznati tragove Ljepote, put prema transcendentnom, prema posljednjem misteriju, prema Bogu, upravo zbog njegove karakteristike da otvori i proširi obzore ljudske spoznaje, da je izdigne iznad nje same, da je nagne nad bezdan beskonačnog. Pozvani smo prijeći *via pulchritudinis*, što predstavlja umjetnički, estetski put, put vjere i teološkoga traženja.¹¹¹

Benedikt XVI. u velikoj je glazbi osjećao stvarnost teološke razine i odgovor vjere, kao što je više puta rekao komentirajući koncerte na kojima je sudjelovao: „Tko je ovo slušao, zna da je vjera istinita.“¹¹² Ljepota izražena u glazbenoj genijalnosti tumači se kao propedeutička za vjeru: „U ovoj se glazbi mogla zamijetiti tako izvanredna snaga prisutne Stvarnosti da smo se uvjerali, ne više putem dedukcijâ, već titrajem srca, da to nije moglo nastati ni iz čega, već se moglo roditi samo zahvaljujući snazi Istine koja se aktualizira u skladateljevu nadahnuću.“¹¹³ Možda su zato veliki mistici – pjesnička i glazbena literatura to potvrđuje – voljeli sastavljati pjesme i himne kako bi izrazili nešto božansko čemu su se približili u tajnim susretima duše.

Uz bok glazbi također su poetska i narativna umjetnost, kao i likovna umjetnost kao mogući propedeutički hodovi prema kontemplaciji: od literarnih stranica do slika i minijatura, od fresaka do slika i kipova. Sve „nekim nutarnjim putem, putem nadilaženja samoga sebe te, dakle, u tom

¹¹⁰ SVETI AUGUSTIN, *Ispovijesti*, X, 6, 8.

¹¹¹ Usp. BENEDIKT XVI., Govor umjetnicima u Sikstinskoj kapeli, Vatikan, 21. studenoga 2009.

¹¹² J. RATZINGER, „La corrispondenza del cuore nell’incontro con la Bellezza“, *30 giorni*, br. 9, rujan 2002., 89.

¹¹³ *Isto*.

čišćenju pogleda, čišćenju srca, otkriva nam Ljepotu, ili bar njezinu zraku. Upravo tako ona nas povezuje sa snagom istine.”¹¹⁴

U *Evangelii gaudium* papa Franjo ističe vezu između istine, dobrote i ljepote: nužno je pokazati „da cijenimo ljepotu kao sredstvo koje pomaže doprijeti do ljudskoga srca i učiniti da u njemu zablista istina i dobrota Uskrsloga.”¹¹⁵

54. Pozvani smo zato na skladan hod koji zna spojiti istinito, dobro i lijepo, tamo gdje se katkad čini da dužnost, kao krivo shvaćena etika, ima premoć.

Nova digitalna kultura i novi komunikacijski resursi predstavljaju dodatan izazov veličajući jezik slike kao stalnu bujicu bez mogućnosti posredovanja, bez cilja i često bez hijerarhije vrijednosti. Njegovati prisutan, misaon pogled, koji nadilazi ono što se vidi i neutaživa glad (doslovno *bulimija, op. pr.*) za nematerijalnim kontaktima urgentan je izazov koji nas može uvesti u misterij i svjedočiti ga. Pozvani smo prolaziti formacijske hodove koji nas čine prekaljenima u pronicanju stvari, prijeći put duše duž kojeg se ostvaruje prijelaz s oblika pretposljednje ljepote na sklad najviše Ljepote. Ostvarit ćemo tako „djelo skrivena umijeća koje je povijest ljubavi svakog pojedinca s Bogom živim i s braćom, u radosti i naporu nasljedovanja Isusa Krista u svakodnevnom životu”.¹¹⁶

Pedagogija misli

55. Izgrađivati za kušanje dubine, pripremati na nutarnji hod nešto je nezaobilazno. Izgradnja je zahtjevan i plodan, nikada dovršen hod. Potreba je to koja se gasi sa smrću.

Posvećene su osobe pozvane vježbati se u „otvorenoj misli”: sučeljavanje s kulturama i vrijednostima čiji smo nositelji uči nas da u životu prihvaćamo različitosti i čitamo u njima Božje znakove. Inteligentna i ljubavi puna

---

¹¹⁴ *Ondje.*

¹¹⁵ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium – Radost evanđelja*, 24. studenoga 2013., 167.

¹¹⁶ BENEDIKT XVI., Govor službenicima Papinskoga vijeća za kulturu, Vatikan, 15. lipnja 2007.

mudrost kontemplacije uči nas viziji koja zna vrjednovati, prihvatiti, povezati svaku stvarnost s Ljubavlju.

U enciklici *Caritas in veritate* Benedikt XVI. piše: „Pavao VI. jasno je uočio da je jedan od bitnih uzroka nerazvijenosti pomanjkanje mudrosti, razmišljanja, mišljenja koje je sposobno ostvarivati usmjeravajuću sintezu, za koju se zahtijeva jasna vizija ‘svih aspekata, ekonomskih, socijalnih, kulturnih i duhovnih’.”¹¹⁷ I primjećuje: „Ljubav u istini (*caritas in veritate*) velik je izazov za Crkvu u svijetu koji se sve više i sve snažnije globalizira. Neusklađenost stvarne međuovisnosti ljudi i narodâ s etičkom interakcijom savjesti i umova, odakle bi mogao proizaći istinski ljudski razvoj, jedna je od velikih opasnosti našega doba.”¹¹⁸ Papa Franjo vraća se na tu vitalnu potrebu u svom razgovoru s generalnim poglavarima muških redovničkih ustanova od 29. studenoga 2013. referirajući se na izazov koji posvećenom životu upućuje kompleksnost: „Da bismo shvatili, moramo se pomaknuti s mjesta, vidjeti stvarnost iz više različitih kutova. Moramo se naviknuti razmišljati.”¹¹⁹

Poziva se na stalnu pozornost u pogledu stvaranja svakodnevnoga ambijenta koji odiše bratstvom i zajedništvom kao prvim mjestom izgradnje kojom se favorizira rast pedagogije misli.

56. U tom radu presudnu ulogu ima služba autoriteta. Stalna izgradnja zahtijeva kod onih koji vode ustanove i zajednice pogled upravljen, u prvom redu, na posvećenu osobu kako bi ju se okrenulo prema mudru stavu, prema životu; kako bi ju se naučilo ljudskoj kulturi koja treba dovesti do kršćanske punine; da bi joj se pomoglo očuvati svetost bića i kako se ne bi pretjerano trošila prema vrijednostima djelotvornosti i korisnosti; kako bi se izbjeglo da pretvori kršćansko znanje u konstelaciju službi i tehničkih znanja. Onaj koji obnaša službu autoriteta – tamo gdje Riječ daje da zablista njezino svjetlo – hrabri i prati posvećenu osobu u traženju metafizičkih temelja ljudskoga stanja kako bi se „pod djelovanjem Duha uporno

¹¹⁷ BENEDIKT XVI., Enc. *Caritas in veritate* – *Ljubav u istini*, 29. lipnja 2009., 31.

¹¹⁸ *Ondje*, 9.

¹¹⁹ A. SPADARO, „Probudite svijet”, Razgovor pape Franje s generalnim poglavarima, *La Civiltà Cattolica*, 165, 2014. /1, 7.

branilo vrijeme molitve, šutnje, samoće te se uporno odozgo zazivao dar mudrosti u svakodnevnom naporu”.¹²⁰ (Usp. *Mudr* 9, 10)

Da bi se potaknulo i pospješilo tu formacijsku dinamiku, nije dovoljna sporadična gesta, neka odluka ili operativni izbor. Riječ je o tome da se pokrene i podupre stalna dinamika koja je povezana i utječe na čitav život kako osobe kao pojedinca tako i zajednice. Zbog toga je nužno staviti u žarište, i usvojiti, način života koji oblikuje ambijent čije uobičajeno ozračje pospješuje mudar, pažljiv pogled, ispunjen ljubavlju prema životu i osobama, pogled okrenut otkrivanju i življenju prilikâ za ljudski i duhovni rast, pogled koji će dovesti do stvaranja nove misli, korisnih programa, ciljane pedagogije. Postaje nužno omogućiti i olakšati introspektivno čitanje sačinjeno od autorefleksije i egzistencijalnog sučeljavanja.

57. Potaknuti kontemplativan pogled znači potaknuti posvećenu osobu da s prikladnim razmišljanjem usvoji dubok identitet čitajući i opisujući vlastiti život kao „dobru” povijest, pozitivnu misao, odnos spasenja, ljudsko iskustvo rekapitulirano u Kristu Isusu: „Ja’ je pojmljivo kroz tumačenje tragova koje ostavlja u svijetu.”¹²¹

Naša osobna povijest zajedno s poviješću onih koji dijele s nama hod u bratstvu, *semina Verbi*, zasijana u današnjem svijetu, trag su Boga kojega treba čitati zajedno. To je milost koje trebamo biti svjesni, to je sjeme koje treba dovesti do klijanja, kao novu misao Duha za nas, kako bismo napredovali na putu. Papa Franjo u svome obraćanju piscima revije *La Civiltà Cattolica* pozvao je na ponovno otkrivanje te pedagogije: „Vaš je zadatak prikupiti i izraziti očekivanja, želje, radosti i drame našega doba i pružiti elemente za tumačenje stvarnosti u svjetlu evanđelja. Velika današnja duhovna pitanja življa su više no ikad, ali treba netko tko će ih tumačiti i razumjeti. Poniznim i otvorenim umom ‘tražite i nađite Boga u svim stvarima’, kao što je pisao sveti Ignacije. Bog je na djelu u životu svakog čovjeka i u kulturi: Duh puše gdje hoće. Trudite se otkriti ono što je Bog izveo i kako će nastaviti to svoje djelo. [...] A da bismo tražili Boga u svim

¹²⁰ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 71.

¹²¹ P. RICOEUR, *Il tempo raccontato*, Jaca Book, Milano, 1998., 376.

stvarima, u svim područjima znanja, umjetnosti, znanosti, političkog, društvenog i ekonomskog života, nužni su studij, osjetljivost, iskustvo.”¹²²

Njegovati misao, stvoriti sud, vježbati se u mudrosti pogleda i profinjeno-
sti osjećaja, u Kristovu stilu (*Gal 4, 19*), sve su to propedeutički hodovi u
poslanje. ¹²³

U bliskosti milosrđa

58. Plodan put koji treba prijeći u vježbi kontemplacije je onaj koji poziva na bliskost. To je hod susreta u kojem se lica traže i prepoznaju. Svako je ljudsko lice neponovljivo. Čudesna različitost licâ čini nas lako prepoznatljivima u složenoj društvenoj sredini u kojoj živimo, pospješuje i olakšava prepoznavanje, kao i otkrivanje drugoga.

Ako kvaliteta kolektivnog suživota „počinje od ‘ti’”, odnosno od toga da se prida vrijednost licu drugoga i odnosu bliskosti, kršćanstvo se javlja kao religija lica, to jest blizine i bliskosti. „U civilizaciji koja je, koliko god to izgledalo paradoksalno, i ranjena anonimnošću i istodobno opsjednuta pojedinostima iz tuđih života, besramno bolesna od morbidne radoznalosti, Crkva mora na druge gledati s bliskošću i suosjećanjem svaki put kada je to potrebno.”¹²⁴

Bog ozdravlja kratkovidnost naših očiju i ne dopušta da se naš pogled zastavlja na površini, tamo gdje su se udomačili osrednjost, površnost, različitost: Bog „čisti, daje milost, obogaćuje i prosvjetljuje dušu ponašajući se poput Sunca koje svojim zrakama suši, grije, uljepšava i osvjetljuje.”¹²⁵

Kontemplativna osoba vježba se gledati Božjim očima na čovjeka i stvorenu stvarnost sve dotle da može *vidjeti nevidljivo* (usp. *Heb 11, 27*), odnosno Božje djelovanje i prisutnost, koja je uvijek neizreciva i vidljiva samo vjerom. Papa Franjo poziva na onu duhovnu inteligenciju i onaj *sapientia cordis* koja prikazuje pravoga kršćanskoga kontemplativca kao onoga koji

¹²² FRANJO, *Obraćanje zajednici pisaca revije La Civiltà Cattolica*, Vatikan, 14. lipnja 2013.

¹²³ Usp. IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 103.

¹²⁴ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium – Radost evanđelja*, 24. studenoga 2013., 169.

¹²⁵ SVETI IVAN OD KRIŽA, *Duhovni spjev B*, 32, 1.

zna biti oči slijepcu, noge hromu, riječ nijemu, otac siročetu, bližnji onomu koji je sâm... i u njima prepoznaje Božju sliku.¹²⁶

Kršćani „su prije svega mistici otvorenih očiju. Njihova mistika nije prirodna mistika bez lica. To je mistika koja traži lice, koja vodi prema susretu s onim koji trpi, prema susretu s licem nesretnih i žrtava. Otvorene i budne oči kuju u nama pobunu protiv apsurdnosti nevina i nepravedna trpljenja; one bude u nama glad i žeđ za pravедnošću, za velikom pravéđnošću za sve, i priječe nas da se isključivo krećemo unutar sićušnih kriterija našega svijeta pukih potreba.”¹²⁷

59. Jedino je ljubav kadra vidjeti ono što je skriveno: pozvani smo na tu mudrost srca koja nikada ne odvaja Božju ljubav od ljubavi prema drugima, poglavito prema siromasima, posljednjima, „tijelu Kristovu”¹²⁸, licu Krista raspetoga. Dosljedan kršćanin živi susret s pozornošću srca. Zbog toga je, osim profesionalnog znanja i planova, potrebna izgradnja srca kako bi vjera postala djelotvorna ljubavlju. (Usp. *Gal* 5, 6) „Kršćaninov program – program milosrdnog Samaritanca, Isusov program – jest ‘srce koje vidi’. To srce vidi gdje je potrebna ljubav i djeluje dosljedno. Očito je da kada Crkva ostvaruje karitativno djelovanje kao zajedničku inicijativu, dragovoljnost pojedinaca mora biti povezana s planiranjem, predviđanjem i suradnjom s ostalim sličnim ustanovama.”¹²⁹

Taj pogled opisuje naše zajedničko življenje, osobito tamo gdje se nove ranjivosti očituju i traže da budu praćene „zdravim ritmom bliskosti”¹³⁰.

¹²⁶ Usp. FRANJO, *Sapientia cordis: „Bjeh oči slijepcu i bjeh noge bogalju”* (*Job* 29, 15), Poruka za XXIII. Svjetski dan bolesnika, Vatikan, 3. prosinca 2014.

¹²⁷ J. B. METZ, *Mistica dagli occhi aperti, Per una spiritualità concreta e responsabile*, Queriniana, Brescia, 2011., 65.

¹²⁸ Primjerice, usp. FRANJO, Govor u prigodi duhovskoga bdjenja s pokretima, novim zajednicama, crkvenim udrugama i udruženjima, 18. svibnja 2013.; ISTI, Homilija u prigodi kanonizacije mučenikâ iz Otranta i dviju blaženica iz Južne Amerike, 12. svibnja 2013.; ISTI, *Angelus*, 11. siječnja 2015.

¹²⁹ BENEDIKT XVI., Enc. *Deus caritas est*, 25. prosinca 2005., 31.

¹³⁰ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium – Radost evanđelja*, 24. studenoga 2013., 169.

„Jer, kao što bi neki htjeli čisto duhovnog Krista, bez tijela i bez križa, isto se tako traže samo oni interpersonalni odnosi koji se ostvaruju putem sofisticiranih uređaja, ekrana i sustava koji se mogu upaliti i ugasiti na daljinsko upravljanje. Evanđelje nas, međutim, uvijek poziva da se upustimo u rizik susreta s licem drugoga, s njegovom fizičkom prisutnošću, koja za nas predstavlja izazov, s njegovom boli i njegovim zahtjevima, s njegovom radošću koja se prenosi na nas u bliskoj i neprestanoj interakciji. Istinska vjera u utjelovljenoga Božjega Sina neodvojiva je od sebedarja, od pripadnosti zajednici, od služenja, od pomirenja s drugima. Sin Božji nas je, u svojem utjelovljenju, pozvao na revoluciju nježnosti.“¹³¹

Očevo lice u Sinu je lice milosrđa: „Isus iz Nazareta, svojom riječju, svojim djelima i čitavom svojom osobom, objavljuje Božje milosrđe.“¹³² Svaka Bogu posvećena osoba pozvana je kontemplirati i svjedočiti lice Boga kao Onoga koji *razumije i shvaća naše slabosti* (usp. *Ps* 102), pozvana je moliti ga da izlije melem bliskosti na ljudske rane suprotstavljajući se cinizmu ravnodušnosti.

„Otvorimo svoje oči da vidimo bijedu ovoga svijeta, rane tolike braće i sestara lišenih dostojanstva i prepoznamo da smo dužni čuti njihov vapaj u pomoć. Približimo im se i pružimo im potporu da uzmognu osjetiti toplinu naše prisutnosti, naše prijateljstvo i naše bratstvo. Neka njihov vapaj postane naš i zajedno rušimo barijere ravnodušnosti koje često suvereno vladaju kako bi prikrile našu dvoličnost i sebičnost!“¹³³ Kontemplacija Božjega milosrđa preobražava naš ljudski senzibilitet i prigiba ga u zagrljaj srca koje voli.

U plesu stvorena svijeta

60. *Laudato si' mi Signore cum tucte le tue creature.*¹³⁴ Pjesma Franje Asiškog nastavlja odjekivati na početku 21. stoljeća glasom koji ne zna za umor, poziva na divljenje, prepoznaje izvornu ljepotu kojom smo označeni kao stvorenja. U Franji Asiškom ostvaruje se Kristovo savršeno čovječstvo

¹³¹ FRANJO, Apost. pob. *Evangeliū gaudium – Radost t evanđelja*, 24. studenoga 2013., 88.

¹³² FRANJO, *Misericordia vultus – Lice milosrđa*, Bula najave izvanrednoga jubileja milosrđa, 11. travnja 2015., 1.

¹³³ *Ondje*, 15.

¹³⁴ Sveti FRANJO ASIŠKI, *Pjesma stvorova*, 1.

u kojem *je sve stvoreno* (Kol 1, 16), blista Božja slava, nazire se beskraj u beskrajno malenom.

Gospodin se igra u vrtu svoga stvorenja. Možemo uočiti odjeke te igre kada smo sami u zvjezdanoj noći, kada vidimo djecu u trenutku u kojem su doista djeca; kada osjećamo ljubav u svome srcu. U tim trenucima buđenja pokazuju se „novost”, praznina i čistoća gledanja, oni nam daju nazrijeti odbljesak kozmičkoga plesa u ritmu šutnje, glazbe svadbene svečanosti.¹³⁵

Prisutni smo u tom plesu stvorenja kao ponizni pjevači i čuvari. Pjevači, pozvani oživjeti naš identitet stvorenja, uzdižu hvalu u beskrajnoj simfoniji svemira. Čuvari, pak, pozvani su bdjeti poput straže u očekivanju osvita Ljepote i sklada stvorenja. Papa Franjo poziva nas da se spominjemo da nismo gospodari svemira, traži od nas da prekrojimo i preoblikujemo svoj antropološki pogled prema viziji Onoga koji *pokreće nebo i druge zvijezde*¹³⁶, u poštivanju svoga posebnoga dostojanstva ljudskoga bića, stvorenja ovoga svijeta koje ima pravo živjeti i biti sretno.¹³⁷

Suvremeni antropocentrizam otišao je tako daleko da je smjestio tehničku misao iznad stvarnosti smanjivši intrinzičnu vrijednost svijeta u komplementarnosti njegova reda i svih stvorenja. Čovjek, nastavlja papa Franjo citirajući Romana Guardinija „ne doživljava više prirodu ni kao valjanu normu ni kao živo utočište. Tehnički um promatra prirodu bez pretpostavke, objektivno, kao puku ‘danost’, kao predmet za korištenje, kao prostor i materiju koju treba korisno oblikovati bez obzira na to do čega će to na kraju dovesti”.¹³⁸ Živimo u pretjeranom antropocentrizmu.

61. Nije moguće uspostaviti nov odnos s prirodom bez novoga srca, kadrog prepoznati ljepotu svakog stvorenja, posebno ljudsko dostojanstvo, nužnost odnosa, otvorenost jednomu „ti” u kojem svatko prepoznaje isto ishodište, božansko „Ti”. Kao Bogu posvećene osobe osjećamo poziv na relacijsku cirkularnost, na srce kadro za hvalbenu molitvu kao izraz askeze

¹³⁵ Usp. T. MERTON, *Semi di contemplazione*, Garzanti, Milano, 1953.

¹³⁶ D. ALIGHIERI, *Božanstvena komedija*, „Raj”, XXXIII, 145.

¹³⁷ Usp. FRANJO, Enc. *Laudato si'* 18. lipnja 2015., 43.

¹³⁸ *Ondje*, 115.

koja poziva na obraćenje, na prijelaz s autoreferencijalnosti koja čovjeka čini oholim i zatvorenim(i u isti mah ponižava osobu i prirodu) na ugodnu svetost Krista u kojem sve biva prihvaćeno, ozdravljeno, vraćeno vlastitom ljudskom dostojanstvu i dostojanstvu stvorena bića.

Osjećamo, upravo na temelju onoga što nam sugerira inteligentna mudrost srca, poziv da donosimo odluke, činimo konkretna djela kao pojedinci, zajednice i ustanove u kojima se očituju razuman i pravedan stil života.¹³⁹ Pozvani smo sa svom braćom i sestrama u čovječstvu prihvatiti „veliki kulturni, duhovni i odgojno-obrazovni izazov, a to će zahtijevati da krenemo dugim putem obnove”.¹⁴⁰

Novo dobrotoljublje (filokalija)

62. Odzvanja također nužnost stalnog formacijskog djelovanja – novo dobrotoljublje – koje otvara, podupire, pokreće u nama Bogu posvećenim muškarcima i ženama kontemplativni habitus: „Posvećivanje pozornosti i ljubav prema ljepoti pomaže nam odbaciti utilitaristički pragmatizam. Ako netko nije naučio zaustaviti se i diviti nečemu lijepomu, ne bismo se nimalo trebali čuditi ako on ili ona sa svime postupaju kao s predmetom koji se bezobzirno i nesavjesno koristi i zloupotrebljava.”¹⁴¹ Papa Franjo poziva na strast prema predanosti odgoju prema jednoj ekološkoj duhovnosti „utemeljenoj na uvjerenjima naše vjere, jer ono što nas uči evanđelje ima izravne posljedice na naš način razmišljanja, osjećanja i življenja”¹⁴².

Duhovnost koja poziva na obraćenje i askezu, koja prepoznaje naše načine života, koji su katkad rutinsko djelovanje, preuzimamo u vježbama preobrazbe dubine: „Vanjske se pustinje umnažaju u svijetu jer su unutarnje pustinje postale tako velike.”¹⁴³ Da bismo pustinju oplodili, posadimo u svoj nutarnji, bratski i misionarski život sjeme brige, nježnosti,

¹³⁹ Usp. Franjo, *Enc. Laudato si'* 18. lipnja 2015., 203.-208.

¹⁴⁰ *Ondje*, 202.

¹⁴¹ *Ondje*, 215.

¹⁴² *Ondje*, 216.

¹⁴³ BENEDIKT XVI., Homilija u prigodi svečanog početka petrovske službe, Vatikan, 24. travnja 2005.

zahvalnosti, besplatnosti, radosti koja zna uživati u malim i jednostavnim stvarima, užitak susreta, služenja, „u razvijanju svojih darova, u glazbi i umjetnosti, u doticaju s prirodom, u molitvi”¹⁴⁴.

U doba stvaranja Bog je sedmoga dana stvorio počinak. Užitak počinka kao da nas ne dotiče. Radimo s pohvalnom predanošću, ali često to postaje paradigma po kojoj konjugiramo svoj posvećeni život. Razliježe se poziv na ponovno otkrivanje dana Uskrsloga u životu i u našim zajednicama. To je dan u kojem se prispijeva cilju i od kojeg se ponovno kreće, ali prije svega dan u kojem se ostaje u uživanju sjaja ljubljene Prisutnosti.

63. *Stavi me kao pečat na ruku svoju (Pj 8, 6)*, moli zaručnica iz *Pjesme nad pjesmama*, gotovo da zaustavi ljubav u vezu vjernosti. Pokazuje se nužna briga da se prati vjernost nasljedovanju Krista (*sequela Christi*) u našem posebnom posvećenju u vremenu u kojem ga često ugrožava krhkost našeg života u Duhu. (Usp. *1 Sol 5, 17. 19*) Kontemplativna dimenzija posvećenoga života sazrijet će ako se otvore formacijski prostori – izabrani, željeni i prijedeni hodovi.

Osjećamo se zato pozvanima propitkivati naše *Ratio formationis*, formacijske prakse i iskustva; formacijski *habitat* u različitosti oblika posvećenoga života. Preispitajmo svoj osobni svakodnevni život i bratski život: način molitve, razmatranja, studiranja, življenja u odnosu i apostolskom životu, odmaranju. Kontemplativan stav postavlja pitanje pred naše sredine i svakodnevne dinamike: naše preferencije, vrijednosne agende, nepažnje, metode i običaje, pluralnosti izborâ i odlukâ, kulture. Svaku stvar treba temeljito ispitati u razlučivanju i prosvijetliti ljepotom otajstva koje u nama prebiva. To Svjetlo treba približiti čovjeku i među ljudima: posvećeni kao „grad na gori” koji govori o istini i snazi Isusove riječi¹⁴⁵.

¹⁴⁴ FRANJO, Enc. *Laudato si'*, 18. lipnja 2015., 223.

¹⁴⁵ FRANJO, Apost. pismo *Svim posvećenim osobama*, u prigodi Godine posvećenog života, 21. studenoga 2014., II, 5.

EPILOG

Dodi, dragi moj!

Pjesma nad pjesmama (7, 12)

U stavu slušanja

64. Ljubav je događaj koji preobražava vrijeme ulijevajući jednu energiju koja se istodobno i gasi i preporuča. Ljubavi je svojstveno živjeti vrijeme očekivanja, učiti čekati. To je slučaj s Jakovom zaljubljenim u Rahelu: *Kako je Jakov volio Rahelu, reče: „Služit ću ti sedam godina za tvoju mlađu kćer Rahelu”... Tako je Jakov služio za Rahelu sedam godina, ali mu se učinile, zbog ljubavi prema njoj, kao nekoliko dana.* (Post 29, 18. 20) Jakov je učinio od ljubavi prema ženi smisao života zbog čega napor rada i vrijeme padaju u drugi plan. U *Pjesmi nad pjesmama* dimenzija vremena kao da nestaje. Ljubav izvlači čovjeka iz tiranije vremena i stvari i zamjenjuje prostorno-vremenske koordinate ili, bolje rečeno, mijenja zrak u atmosferi slobode koja ne daje primat činjenju, već boravljenju, kontempliranju, prihvaćanju.

Onaj koji ljubi hita da bi ponovno vidio ljubljeno lice, zna da će nakon radosti susreta slijediti beskrajna želja. Pozivom ljubljenomu da pobjegne *na gore mirisne* (Pj 8, 14), pjesma ponovno pokreće dinamiku želje i traženje, to je otvorena pjesma koja slavi ljubljenu ljepotu koju se nikada ne će moći posjedovati drukčije doli prepoznavanjem njezine drukčijosti čiji je simbol tijelo. Traženje ponovno počinje kako bi se dvoje zaljubljenih mogli nastaviti dozivati bez prestanka oslobađajući krik koji predstavlja najprodorniji poziv: *Dodži!* To je glas koji poziva na recipročnost želje (Pj 2, 10. 13; 4, 8; 7, 12), poziv upućen prevladavanju vlastite samoće, poziv na zajedništvo.

U zaručничkoj dinamici Bogu posvećenog života ta se kretnja duše pretvara u neprestanu molitvu. Zaziva se Ljubljenoga kao prisutnost djelatnu u svijetu, miomiris uskrsnuća koji tješi, ozdravlja, otvara nadi (Jr 29. 11). Usvojimo zaziv koji zaključuje biblijska objava: *I Duh i Zaručnica govore: „Dodži!” I tko ovo čuje, neka rekne: „Dodži!”* (Otk 22, 17)

Na gori u znaku ispunjenja

65. *„Hajde, uzidićmo na goru Jahvinu, pođimo u dom Boga Jakovljeva!* (Iz 2, 3) Sve pažnje, nakane, volje, misli, čuvstva, osjećaji koji ste u mojoj intimi: uzidićmo na goru, na mjesto gdje Gospodin vidi i biva viđen.”¹⁴⁶

¹⁴⁶ VILIM IZ SAINT-THIERRYJA, *La contemplazione di Dio*, Proslov, 1.

Ako je poziv na kontemplaciju, poziv na uspon na goru Gospodnju, sâm poziv Crkve i njoj je upravljena i podređena svaka druga aktivnost,¹⁴⁷ ona zadobiva trajan smisao i naglasak za monaške zajednice, zajednice potpuno posvećene kontemplaciji, prema karizmi svojstvenoj svakoj redovničkoj obitelji.

Monaški je život oblik prvoga rađanja zajednice posvećenoga života u Crkvi i još i danas znači prisutnost muškaraca i žena zaljubljenih u Boga, koji žive u traženju njegova lica i kontempliraju o Bogu u srcu svijeta. Prisutnost zajednicâ postavljenih kao gradovi na gori i svjetiljke na svijećnjacima (usp. *Mt* 5, 14-15), premda u jednostavnosti života, na vidljiv način prikazuju cilj prema kojem kroči čitava crkvena zajednica koja „napreduje na putevima vremena s pogledom uprtim na buduću rekapitulaciju svega u Kristu”¹⁴⁸.

Što mogu predstavljati, za Crkvu i svijet, muškarci i žene koji izabiru živjeti vlastiti život na gori zagovora? Koje značenje može imati zajednica koja se bitno posvećuje molitvi, kontemplaciji, u kontekstu jedne evanđeoske *koinonije* i radišnosti?

66. Život kontemplativnih osoba predstavlja se kao slika ljubavi, muškarci i žene koji žive skriveni s Kristom u Bogu (usp. *Kol* 3, 3), nastanjeni na brazdama ljudske povijesti i smješteni u srce same Crkve i svijeta¹⁴⁹, ostaju „pred Bogom za sve”¹⁵⁰.

Zajednice molitelja ne nude neko savršenije ostvarenje evanđelja, već predstavljaju instancu razlučivanja u službi cijele Crkve: znak koji pokazuje jedan hod podsjećajući pritom čitav Božji narod na smisao onoga što on živi.¹⁵¹ Posvećene u plodnoj intimnosti zagovora, muške i ženske kontemplativne zajednice slike su nostalgije za nebom, za Božjom sutrašnji-

¹⁴⁷ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Konstitucija o svetog liturgiji *Sacrosanctum Concilium*, 2.

¹⁴⁸ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 59.

¹⁴⁹ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium*, 44; IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 3. 29.

¹⁵⁰ E. STEIN, *Lettera a Fritz Kaufmann*, u M. PAOLINELLI, „Stare davanti a Dio per tutti”, *Il Carmelo di Edith Stein*, OCD, Rim, 2013.

¹⁵¹ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o obnovi redovničkog života *Perfectae caritatis*, 5.

com; slike su gorljivog iščekivanja zaručnice iz *Pjesme nad pjesmama*, „znak isključivog sjedinjenja Crkve Zaručnice sa svojim Gospodinom, nadasve ljubljenim”¹⁵². Kontemplativne su zajednice pozvane živjeti kategorije već darovane sadašnjice¹⁵³ kao misija, svjesni da sadašnjost i vječnost nisu više nešto što slijedi jedno za drugim, već su duboko povezani.

„Monaški poziv”, rekao je papa Franjo, „je *napetost* između skrovitosti i vidljivosti: napetost u vitalnom smislu, napetost vjernosti. Vaš je poziv ići upravo na bojno polje – to je borba, to je kucanje na Gospodinovo srce.”¹⁵⁴

Monaška *stabilitas* ostavlja prostor Bogu i naviješta sigurnost njegove prisutnosti u svim zbivanjima ljudskoga života, gdje god da se nalazio: gdje čovjek stanuje, tamo je došao prebivati Bog, u svome Sinu, Isusu Kristu. Položaj zajednicâ kontemplativaca i kontemplativki govori o mjestu koje nastanjuje onaj koji ne prolazi dalje, poput levita ili svećenika iz prispodobе; onaj koji boravi na stalnu mjestu otvoren susretu s čovjekom i njegovim pitanjima prigranjujući u vlastitu odnosu s Bogom ranjeno čovječanstvo.

Izjavljivati Bogu ljubav i pripovijedati ljudima prispodobu o Božjem kraljevstvu potpuno je kontemplativan život. Monasi i monahinje imaju svijet kao obzor vlastite molitve: njegove buke i tišinu njegove pustoši, njegove radosti, bogatstva, nade i tjeskobe, njegove pustinje samoće i njegova anonimna mnoštva.

To je hod hodočasnika u traženju pravoga Boga, to je povijest svake kontemplativne osobe koja ostaje budna dok prihvaća u samoj sebi *sequela Christi* kao suobličavanje Kristu. *Stabilitas* se ipak pokazuje kao hod, mogućnost prekoračivanja granica vremena i prostora kako bi postala predstražom čovječanstva: „Idemo umrijeti za naš narod”, rekla je Edith Stein sestri Rosi kada je bila uhićena u samostanu u Ecktu i odvedena u Auschwitz u hokolaustu.¹⁵⁵

¹⁵² IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 59.

¹⁵³ BENEDIKT XVI., Enc. *Spe salvi*, 30. studenoga 2007., 9.

¹⁵⁴ FRANJO, Govor posvećenim muškarcima i ženama Rimske biskupije, Vatikan, 16. svibnja 2015.

¹⁵⁵ Posljednje riječi Edit Stein, svete Benedikte od Križa, sestri Rosi u samostanu u Ecktu.

67. Monaški život, velikim dijelom dekliniran u ženskome rodu, ukorjenjuje se u tišini koja postaje plodna (generativna): „Shvaćati danas sebe kao žene u molitvi je veliki izazov”, kažu monahinje. To znači živjeti jedan vitalni *status* koji stvara.

Ženski monaški život postaje srce zagovora, naracija pravih odnosa, brige i ozdravljenja: on je čuvar svakog traga života i kadar je naslutiti kroz empatiju skrivene i čvrste skladove. Monahinje znaju biti i mogu biti glas besplatnosti i plodnih pitanja, bez unaprijed utvrđenih idealizacija dok se daju oblikovati snagom evanđelja. Ujedinjenje srca, taj dinamizam vlastit monaškomu životu, urgentno zahtijeva da bude ponovno ponuđen kao empatija, radionica naracijâ spasenja, svjesne raspoloživosti za dijalog unutar kulture fragmentacije, kompleksnosti, neizvjesnosti, kloneći se draži imaginarnoga mira.

Sve to traži zahtjevnu izgradnju vjerskoga života, života koji je sazrio kao poučljivost Duhu. To isto tako traži pažljivo slušanje znakova vremena koji ne će biti sačinjeni samo od informacija i apstraktnih odnosa, nego u stvarnu odnosu s poviješću i Crkvom i njezinim stvarnim posebnostima. To, konačno, zahtijeva molitvu koja će oduševiti i zahvatiti život, tlo u kojem niče proroštvo.

68. S te granice ljudskoga, kontemplativne zajednice postaju kadre vidjeti dalje, vidjeti onkraj. Eshatologija je dana kao domovina ne onih koji preskaču ono ljudsko, već onih koji posvećujući čitav život apsolutnom traženju Boga, prate povijesne događaje kako bi prepoznali tragove Božje prisutnosti i služe Njegovim naumima. Zidovi koji označavaju prostor u službi su traženja, slušanja, hvale, oni ne predstavljaju bojažljivo odvajanje niti slabljenje pozornosti ili prihvaćanja: oni izražavaju bitan kucaj snažne ljubavi za Crkvu solidarnu, za ljubav prema braći.

Potpuno kontemplativan život pripovijeda o skladu između vremena i eshatologije. Vrijeme biva skraćeno. Nasljedovanje i očekivanje idu ukorak jedno s drugim. Isusov poziv učenicima da ga slijede nije održiv bez paruzije koja vapi u složnoj molitvi Crkve, bez nade koja zaziva: *Dođi, Gospodine Isuse.* (Otk 22, 20) Crkva Zaručnica oplodena je svjedočanstvom toga onkraj jer eshatološka dimenzija odgovara zahtjevu kršćanske nade.

Kontemplativna zajednica postavljena na osamljenu goru ili među kaotična i bučna gradska naselja podsjeća na živ odnos između vremena i vječnosti. Zajednica koja kontemplira podsjeća da nemamo na raspolaganju beskonačno vrijeme, vječno vraćanje, homogen *continuum*, lišen potresa, i svjedoči novu epifanijsku mogućnost vremena. Dani nisu prazna, razmrvljena i nepostojana vječnost u kojoj se sve može dogoditi izuzev bitnog događaja: da vječnost uđe u vrijeme i dadne vrijeme vremenu. Živi se zgušnjutost jednog punog vremena, ispunjenog vječnošću. Živi se kršćanska eshatologija ne više kao nepomičan fragment u našim kratkim vremenima, već kao stalan i svijetao razvoj.¹⁵⁶ Kontemplativne osobe ne žive vrijeme kao stvarnost razdraženu očekivanjima, već kao stalnu plovidbu iz vječnosti u svakodnevno vrijeme. To je proroštvo života koji se stalno spominje, bitne veze koja čvrsto spaja nasljedovanje i očekivanje. Ne može se ukloniti jednu sastavnicu, a da se ozbiljno ne ugrozi drugu, ne može se živjeti bez daha vječnosti, bez očekivanja, bez eshatologije.

69. Ta evanđeoska kultura, tako draga samostanima, pokazala je kroz stoljeća da se kršćanska nada življena u blisku očekivanju oblikuje kao *opus Dei* koji ne vodi do povijesnog i društvenog nezauzimanja, već rađa odgovornost i postavlja preduvjete za zdrav humanizam. U kulturi koja je iznjedrila mračnu eshatologiju *dosade*, vrijeme bez vremena, koja izbjegava sučeljavanje s transcencijom, može i mora biti vatre vremena kontemplativaca, vremena onih koji imaju nešto drugo za reći. Oni, jednim umjerenim i radosnim proročkim životom, kloneći se svake manipulacije i kompromisa, potvrđuju privremenost i prolazan karakter svake sadašnje kulture koja ograničava život.

Kontemplativne zajednice, u kojoj muškarci i žene žive traženje Lica i slušanje Riječi *quotidie*, svjesni da Bog ostaje beskonačan, ali spoznatljiv, uroñjeni su u dijalektiku onoga *već* i *još ne*. Ta logika dotiče ne samo odnos između vremena i vječnosti nego i odnos između iskustva Boga živoga i svijest o njegovoj misterioznoj transcenciji. I sve se to odigrava u vlastiti tijelu, u skućenosti stvari, u slijedu danâ i događajâ.

¹⁵⁶ Usp. J. B. METZ, *Tempo di religiosi? Mistica e politica della sequela*, Queriniana, Brescia, 1978.

To je budno čovječanstvo, straže na brdu koje iščekuju titraje zore (usp. *Iz* 21, 12) i oglašavaju *adventus* Boga koji spašava.

Na putovima kako bismo čuvali Boga

70. „Traženje Božjeg lica u svemu, u svakome, posvuda, u svakom trenutku, otkrivajući njegovu ruku u svemu što dolazi: to je kontemplacija u srcu svijeta”¹⁵⁷, pisala je blažena Terezija iz Kolkate.

Ako zajednice koje su potpuno posvećene kontemplaciji prosvjetljuju i vode hod, čitav je život posebnog posvećenja pozvan biti mjesto gdje se događa zagrljaj i daje se Božje društvo.

Autentična kršćanska kontemplacija ne može ne uzeti u obzir pokret prema van, pogled koji se s Božjega misterija okreće svijetu i pretvara se u aktivno suosjećanje. *Boga nitko nikada ne vidje* (*Iv* 1, 18), ali Isus ga je tumačio, Onaj koji je vidljivo lice nevidljiva Oca. Jedino ako dopustimo da nas zahvati Krist i njegov izbor, bit će nam moguće kontemplirati. Tko želi kontemplirati o Bogu, prihvaća živjeti na takav način da dopusti muškarcima i ženama svoga vremena da ga prepoznaju. Onima koji žive svjedočeci ga u svijetu, Isus se Krist objavljuje kao gost i susoltnik.

Pozvani smo kušati otajstvo Boga, *milosrdna i milostiva, spora na srdžbu, bogata ljubavlju i vjernošću* (*Izl* 34, 6), Boga koji je ljubav, i čuvati ga na ljudskim putovima, također u znaku bratstva.

Papa Franjo pozvao je korejske posvećene osobe: „Vaš je izazov postati iskusnima u Božjem milosrđu po životu u zajednici. Iz iskustva znam da život u zajednici nije lak, ali je idealno tlo za oblikovanje srca. Nije realno očekivati da ne će doći do sukoba: nerazumijevanja će se neizbježno javiti i trebat će se s njima znati nositi. Ali usprkos tim teškoćama, upravo smo u zajedničkom životu pozvani rasti u milosrđu, strpljivosti i savršenoj ljubavi.”¹⁵⁸ Kroz tu prizmu valja odvagnuti naš bratski život: je li to mjesto

¹⁵⁷ J. L. GONZÁLEZ BALADO (priredio), *I fioretti di Madre Teresa di Calcutta, Vedere, amare, servire Cristo nei poveri* (*Cvjetići svete Majke Terezije iz Kolkate, Vidjeti, ljubiti, služiti Kristu u siromašnima*), San Paolo, Cinisello Balsamo (MI), 1992., 62.

¹⁵⁸ FRANJO, *Govor u prigodi susreta s redovničkim zajednicama u Koreji*, Seoul, 16. kolovoza 2014.

milosrđa i pomirenja ili prostor i nedjelotvoran odnos u kojem vlada nepovjerenje, osuđivanje, pa čak i osuđivanje.

71. Događaj kontemplacije može se dogoditi uvijek i posvuda, na usamljenoj gori kao i na putovima čovjeka nedostojnih periferija. I to je spasonosno. Zajednice Bogu posvećenih muškaraca i žena koji bdiju u gradovima i na granicama među narodima mjesto su na kojem sestre i braća jamče samima sebi i u korist sviju prostor Božje skrbi. One su poziv da budemo zajednice molitelja u kojima se Bog uprisutnjuje; podsjećaj da se živi u budnu rasporedu vremena kako se ono ne bi napunilo stvarima, aktivnostima, riječima. Apostolske zajednice, bratstva, pojedine Bogu posvećene osobe u raznim oblicima čuvaju u svakodnevnom dodiru i susretu s kulturama Božje vrijeme u svijetu, razloge i način evanđelja: „Te su zajednice mjesta nade i otkrića blaženstava, mjestâ u kojima je ljubav, crpeći iz molitve, vrela zajedništva, pozvana da postanu logikom života i izvorom radosti.”¹⁵⁹ Znak su Onoga koji nas neprestano dolazi susresti kao živ.

U jeku žestokoga svjetskoga sukoba (1943.) i na jednome mjestu, u Auschwitzu, na kojem je sve proklamiralo, štoviše iz svega glasa izvikivalo smrt Boga i čovjeka, Etty Hillesum, mlada Židovka, kontemplativnim pogledom nazire duboku vezu između sudbina pojedinih ljudi, otkriva u samoj sebi istinu o čovjeku kao mjestu odnosâ samilosti u kojem preživljava Božja prisutnost. Samoj sebi povjerava zadatak: čuvati, zaštititi, više no vlastiti fizički život, najdublju nutarnju srž. To je mistično iskustvo koje doživljavaju osobe koje mole: „Moj Bože, ovo su tako tjeskobna vremena. Noćas sam po prvi put bila budna u tami s očima koje su mi gorjele, pred očima su mi se nizale tolike slike ljudske patnje [...]. I gotovo sa svakim otkucajem srca rasla je moja nesigurnost; [...] na nama je pomagati tebe, braniti do posljednjeg daha tvoju kuću u nama. Postoje osobe koje se do posljednjeg brinu da spase usisavač, srebrne vilice i žlice, namjesto da spase tebe, moj Bože. [...] Učinio si me tako bogatom, moj Bože, pusti mi također obilno dijeliti drugima. Moj je život postao neprekidni dijalog s Tobom, jedan jedincati veliki dijalog.”¹⁶⁰

¹⁵⁹ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 51.

¹⁶⁰ E. HILLESUM, *Diario 1941. – 1943.* (*Dnevnik 1941. – 1943.*), Adelphi, Milano, 1996., 20. izdanje, 169-170, 682.

Kada duh to shvati, vidi i kuša bogatstvo koje je sâm Bog. Obistinjuje se Izaijino obećanje: *Gospodin će te vodit bez prestanka, sinit će te u sušnim krajevima. On će krijevit kosti tvoje i bit ćeš kao vrt zaljeven, kao studenac kojem voda nikad ne presuši.* (Iz 58, 11-12)

72. Vjerna kontemplacija, dosljedna u ispunjavanju poslanja, pozvala je posvećene muškarce i žene sve do krajnje ekstaze: „Prolijevanje vlastite krvi, potpuno suobličenje Gospodinu raspetom.”¹⁶¹ To je ekstaza koju je predvidio otac Crhristian de Chergé, prior samostana u Tibhirineu, kojemu je zajedno sa šestoricom braće u svibnju 1996. odrubljena glava u alžirskim planinama Atlasa. Sedmorica su to monaha koja su odlučila svjedočiti u tišini i samoći, u svakodnevnom zagrljaju s ljudima, Boga života.

„Moja će smrt dati za pravo onima koji su me brže-bolje proglasili naivnim ili idealistom. ‘Reci što sad misliš o tome!’ Ali oni moraju znati da će biti konačno zadovoljena moja najdublja znatiželja. Konačno ću moći, ako se Bogu tako sviđi, uroniti svoj pogled u Očev i kontemplirati s njim o njegovoj djeci kako ih on vidi, potpuno obasjanu Kristovom slavom, plodovima njegove muke, zahvaćenu darom Duha Svetoga, čija će tajna radost uvijek biti uvijek uspostaviti zajedništvo i ponovno uspostaviti sličnost, igrajući se s razlikama. Za taj izgubljeni život, potpuno moj, i potpuno njihov, zahvaljujem Bogu koji ga je htio svu za tu *radost*, kroz sve i usprkos svemu.”¹⁶²

Život postaje pjesma hvale dok se kontemplativna molitva izlivena poput blagoslova, ozdravlja i iscjeljuje, otvara jedinstvu – bez obzira na etničku, vjersku i kulturnu pripadnost – dok uvodi u buduće ispunjenje.

*Moje je tijelo za zemlju
ali, lijepo molim, nikakve barijere između vas i mene.*

*Moje je srce za život,
ali, lijepo molim, nikakve usiljenosti između vas i mene.*

¹⁶¹ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 86.

¹⁶² C. DE CHERGÉ, „Testamento spirituale” („Duhovna oporuka”), C. DE CHERGÉ i ostali monasi iz Tibhirinea, *Più forti dell'odio* (Jači od mržnje), Edizioni Quiqajon, Comunità di Bose, 2006., 219-220.

*Moje su ruke za rad,
bit će prekrižene vrlo jednostavno.*

*Glede mog lica:
neka ostane golo da ne priječi cjelov
i pogled, pustite da se vidi.¹⁶³*

Eshaton je prisutan već u povijesti, sjeme koje treba dovesti do punine u pjesmi života koja kontemplira i obistinjuje nadu.

---

¹⁶³ C. DE CHERGÉ, „Testamento spirituale” („Duhovna oporuka”), C. DE CHERGÉ i ostali monasi iz Tibhirinea, *Più forti dell'odio (Jači od mržnje)*, Edizioni Quiqajon, Comunità di Bose, 2006., 219-220.

ZA RAZMIŠLJANJE

73. Poticaji pape Franje

I mi možemo misliti je li danas Isusov pogled na meni? Kako me gleda Isus? S pozivom? Opraštanjem? Nekim poslanjem? [...] Na putu koji je on utro svi smo pod Isusovim pogledom: on nas gleda uvijek s ljubavlju, traži nešto od nas, nešto nam oprašta i daje nam neko poslanje.¹⁶⁴

Svakodnevno se suočavate s mnogobrojnim problemima! Oni vas potiču da s velikom ljubavlju uronite u velikodušno apostolsko djelovanje. Ipak, mi znamo, da sami ne možemo ništa učiniti. [...] Kontemplativna dimenzija postaje nezaobilazna usred hitnijih i težih poslova. I što nas misija više poziva na hod prema egzistencijalnim periferijama to nam više srce osjeća duboku potrebu biti ujedinjeno s Kristovim, punim milosrđa i ljubavi.¹⁶⁵

Nastavite započeti put obnove koji je velikim dijelom proveden u djelo u proteklih pedeset godina ispitujući svaku novost u svjetlu Božje riječi i u oslušivanju potreba Crkve i suvremena svijeta te koristeći sva sredstva koja mudrost Crkve stavlja na raspolaganje kako biste postigli napredak na putu vaše osobne i zajedničke svetosti. A među tim sredstvima najvažnija je molitva, također zahvalna molitva i molitva klanjanja. Mi, posvećene osobe, posvećeni smo zato da bismo služili Gospodinu i služili drugima s Gospodinovom riječju. Zar ne? Recite novim članovima, molim vas, reci im da molitva nije gubljenje vremena. Klanjanjem Bogu ne gubi se vrijeme! Uzdizati hvalu Boga nije gubljenje vremena.¹⁶⁶

Život je hod prema punini Isusa Krista, kada će on doći drugi put. To je hod prema Isusu koji će se vratiti u slavi, kao što su rekli anđeli apostolima na dan uzašašća. [...] Jesam li navezan na svoje stvari, svoje ideje? Jesam li zatvoren ili sam otvoren Bogu iznenađenja? [...] Jesam li osoba koja stoji ili osoba koja hoda? [...] Vjerujem li u Isusa Krista i u ono što je učinio, to jest umro, uskrsnuo... Vjerujem li da hod ide naprijed prema zrelosti, prema

¹⁶⁴ FRANJO, Jutarnja meditacija u kapeli *Domus Sanctae Marthae*, Vatikan, 22. svibnja 2015.

¹⁶⁵ FRANJO, Govor u prigodi slavlja večernje mise sa svećenicima, redovnicima, redovnicama, sjemeništarcima, bogoslovima i članovima laičkih pokreta, Tirana, 21. rujna 2014.

¹⁶⁶ FRANJO, Govor sudionicima Plenarne skupštine Kongregacije za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života, Vatikan, 27. studenog 2014.

očitovanju slave Gospodnje? Jesam li kadar shvatiti znakove vremena i biti vjeran Gospodinovu pozivu koji se očituje u njemu?¹⁶⁷

Toliko se puta pogriješi, jer svi smo grješnici, no treba priznati da smo pogriješili, tražiti oprostjenje i pružiti oprostjenje. I to je dobro za Crkvu: to daje da u tijelu Crkve kola sok bratstva. To je dobro i za društvo u cjelini. Ali to bratstvo pretpostavlja Božje očinstvo i majčinstvo Crkve i Majke, Djevice Marije. Moramo svakodnevno iznova stupati u taj odnos, a to možemo činiti molitvom, euharistijom, klanjanjem, krunicom. Tako svakodnevno obnavljamo svoje „biti” s Kristom i u Kristu, i tako stupamo u autentičan odnos s Ocem koji je na nebu i s majkom Crkvom, našom svetom majkom Crkvom hijerarhijskom, i majkom Marijom. Ako naš život uvijek iznova stupa u te temeljne odnose, tada smo kadri ostvariti istinsko bratstvo, svjedočko bratstvo, koje privlači.¹⁶⁸

Bog radi, nastavlja raditi i mi se možemo pitati kako moramo odgovoriti na to Božje stvaranje koje je plod ljubavi, jer On radi iz ljubavi. [...] Na „prvo stvaranje” moramo odgovoriti odgovornošću koju nam Gospodin daje: „Zemlja je vaša, unaprijedujte je, neka po vašim rukama raste!” [...] I za nas postoji ta odgovornost da zemlja po našim rukama raste, da stvoren svijet po nama raste, da ga čuvamo i pomažemo mu rasti u skladu s njegovim zakonima: mi smo gospodari stvorena svijeta, a ne gospodari.¹⁶⁹

Svakodnevno je nužno voditi život osobe koja živi u svijetu i istodobno čuva kontemplaciju, tu kontemplativnu dimenziju prema Gospodinu i prema svijetu, koja kontemplira o stvarnosti kao o ljepoti svijeta, kao i o velikim grijesima društva, o zastranjenjima, i uvijek u duhovnoj napetosti... Zato je vaš poziv očaravajući jer je to poziv koji je upravo ondje gdje je u igri spasenje ne samo osobâ već i ustanovâ.¹⁷⁰

¹⁶⁷ FRANJO, Jutarnja meditacija u kapeli *Domus Sanctae Marthae*, Vatikan, 13. listopada 2015.

¹⁶⁸ FRANJO, Govor sudionicima Nacionalne skupštine Talijanske konferencije viših redovničkih poglavara (CISM), Vatikan, 7. studenoga 2014.

¹⁶⁹ FRANJO, Jutarnja meditacija u kapeli *Domus Sanctae Marthae*, Vatikan, 9. veljače 2015.

¹⁷⁰ FRANJO, Audijencija za sudionike susreta kojeg je priredila Talijanska konferencija svjetovnih ustanova, Vatikan, 10. svibnja 2014.

Kako odgovaramo na ono što Duh Sveti čini u nama da bi nas podsjetio na Isusove riječi, da bi nam objasnio i pomogao nam shvatiti ono što je Isus rekao? [...] Bog je osoba: On je osoba Oca, osoba Sina i osoba Duha Svetoga... Svoj trojici odgovaramo: Zadatak nam je čuvati i učiniti da raste stvoren svijet, pustiti da se pomirimo s Isusom, s Bogom u Isusu, u Kristu, svakoga dana, i ne žalostiti Duha Svetoga, ne izbacivati ga van. On je gost našega srca, onaj koji nas prati, po kojem rastemo.¹⁷¹

---

¹⁷¹ FRANJO, Jutarnja meditacija u kapeli *Domus Sanctae Marthae*, Vatikan, 9. veljače 2015.

Zdravo ženo, suncem odjevena

Naša se misao upravlja Mariji, kovčegu Božjem. Uz svoje Dijete, tijelo njezina tijela, i podrijetla koje dolazi s neba, Marija je združena s misterijem. To je neizreciva sreća i neistraživa zagonetka. Postaje hram šutnje bez kojeg ne klija sjeme Riječi niti cvate divljenje prema Bogu i njegovim čudesima; mjesto u kojem se čuju titraji Riječi i glas Duha poput lagana povjetarca. Marija postaje zaručnica u divoti kojoj se klanja. Božji događaj koji se zbilo u njoj na čudesan način biva prihvaćen u ložnici njezina života žene:

*Adorna thalamum tuum, Sion,
Virgo post partum, quem genuit adoravit.* ¹⁷²

Marija postaje škrinja sjećanja vezanih uz Dijete, događaja i riječi koje uspoređuje s proroštva prorokâ (usp. *Lk* 2, 19), koje prebire sa Svetim pismom u dubini srca: ljubomorno čuva sve ono što ne uspijeva shvatiti, u iščekivanju objavljenja otajstva. Lukino izvješće o Isusovu djetinjstvu je *liber cordis*, napisan u Marijinu srcu prije no na pergamentima. U tom mjestu dubine svaka Marijina riječ, riječ radosti, nade, boli, postaje spomen Boga za ustrajno kontemplativno razmatranje.

Tijekom stoljećâ Crkva je na progresivan način shvaćala egzemplarnu vrijednost Marijine kontemplacije. Stoljećima se Mariju promatralo kao sliku kontemplacije. Dionizije Kartuzijanac opisuje ju kao *summa contemplatrix* jer kao „što je dano da se na jedinstven način od nje i po njoj ostvare otajstva ljudskog spasenja, tako joj je na uzvišen način dano kontemplirati o njima”¹⁷³. Od navještaja do uskrsnuća, preko *stabat iuxta crucem*, gdje *mater dolorosa et lacrimosa* stječe mudrost patnje i suzâ, Marija gradi kontemplaciju o otajstvu koje u njoj prebiva.

U Mariji naziremo mističan hod posvećene osobe, u poniznoj mudrosti koja kuša otajstvo posljednje punine. Žena odjevena suncem pojavljuje se

¹⁷² Okiti, Sione, ložnicu svoju... Djevom rodi i poslije poroda njemu se Djeva pokloni, *Božanski časoslov III*. Blagdan Prikazanja Isusova u hramu, služba čitanja, prvi otpjev, str. 1035.

¹⁷³ S. DE FIORES, „Elogio della contemplazione” („Pohvala kontemplaciji”), u S. M. PASINI (izd.), *Maria modello di contemplazione del mistero di Cristo (Marija – uzor kontemplacije Kristova otajstva)*, Ed. Monfortane, Rim, 2000., 21-22.

kao čudesan znak na nebu: *I znamenje veliko pokaza se na nebu: Žena odjevena suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda.* (Otk 12, 1) Ona, nova Eva zaručena pod križem, nova žena iz *Pjesme nad pjesmama*, dolazi iz pustinje naslonjena na dragoga svoga (Pj 8, 5) i rađa u svijetu i vremenu označenima krhkošću i slaboćom Sina, plod općeg spasenja, radost evanđelja koje spašava:

*Otići ćeš, tako te molimo...
 Letjet ćeš od jednog tornja do drugog
 oko kupola,
 ući ćeš sa šiljastih lûkova crkava
 i iza šume nebodera,
 u srce kraljevske palače
 i usred stepe:
 odselit ćeš kao putnica i odmah
 i posvuda radat ćeš svoga Sina
 tu radost i jedinstvo svega,
 o vječna Majko.*¹⁷⁴

Vatikan, 15. listopada 2015.

*Spomen Svete Terezije Avilske
 djevice i crkvene naučiteljice*

kardinal João Braz de Aviz
pročelnik

✠ **José Rodríguez Carballo, OFM**
nadbiskup tajnik

¹⁷⁴ D. M. TUROLDO, *O sensi miei... Poesie 1948. – 1988.*, Rizzoli, Milano, 1990., 256.

KAZALO

PREDGOVOR	9
U stavu slušanja	13
Posvećeni život, <i>statio orante</i> u srcu povijesti	14
TRAŽITI	23
U stavu slušanja	27
Svakodnevno svladavanje vještine traženja	28
<i>Hodočasnici u dubinu</i>	30
<i>Quarere Deum</i>	31
Traženje u noći	32
Želja	32
<i>Nada</i>	34
PREBIVATI	37
U stavu slušanja	41
U obliku Ljepote	43
<i>Ljepota koja ranjava</i>	46
<i>Ljepota koja iznova stvara</i>	49
U ostvarivanju istine	51
<i>Svetost koja prihvaća</i>	51
<i>Slušanje koje vidi</i>	52
<i>Quies, requies, otium</i>	54
Neizreciv spomen	56
IZGRAĐIVATI	59
U stavu slušanja	63
U stilu ljepote	64
<i>Mistagoška pedagogija</i>	65
<i>Pashalna pedagogija</i>	67
<i>Pedagogija ljepote</i>	68
<i>Pedagogija misli</i>	71
U bliskosti milosrđa	74
U plesu stvorena svijeta	76
<i>Novo dobrotoljublje (filokalija)</i>	78

EPILOG	81
U stavu slušanja	85
Na gori u znaku ispunjenja	85
Na putovima kako bismo čuvali Boga	90
ZA RAZMIŠLJANJE	95
Poticaji pape Franje	97
<i>Zdravo ženo, suncem odjevena</i>	101